

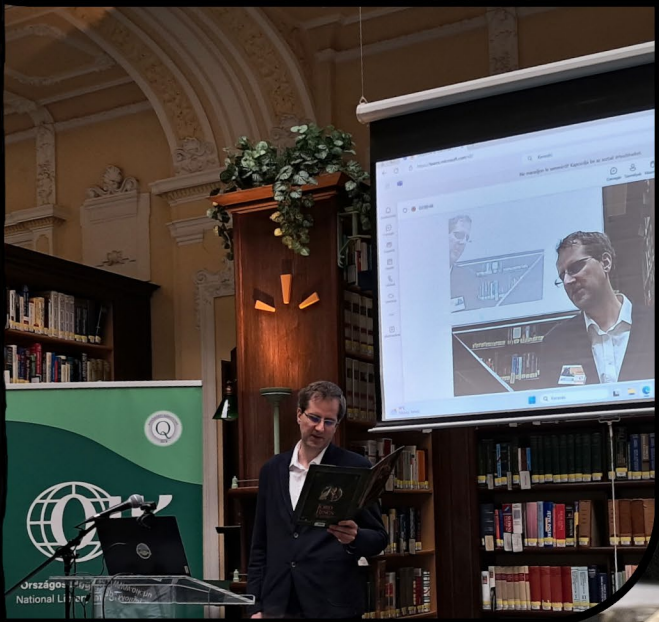
XXI. évfolyam, II. szám
2024. július

Assi Lavié

A Magyar Tolkien Társaság
Hivatalos kiadványa

TOLKIEN-NAP

BEKÖSZÖNŐ

Legutóbb azzal zártuk a Beköszönőt, hogy „nyáron szeretnénk egy kifejezetten a *Lassi Laurië* számára készült borítóval megjelenni”, és lám, a címlapon a borítókép-pályázatunk első helyezettjének alkotása látható, a hátsó borítón pedig az egyik különdíjasunké. Ha kíváncsiak vagytok a többi pályaműre, figyeljétek a következő számokat is, melyekben mutatunk majd még a szebbnél szebb képekből – és gyertek el ősszel a díjátadóra, ahol szintén láthatjátok majd a beérkezett műveket. A részletekért kövessétek a *Lassi Laurië* Facebook-oldalát!

Szerettünk volna még júliusban megjelenni, ám az idő kiszaladt az ujjaink közül – olyannyira, hogy még most, a tihanyi Lassi-nyaraláson is munkával töltjük a napok nagyját, de persze azért némi fürdözést és fagyizást is beiktattunk két korrektúrák között... Bízunk benne, hogy megérte a várakozás, és találtok izgalmas írásokat a jelenlegi számban. Olvashattok a gyűrűlidércekről a Tolkien-napon elhangzott előadás kibővített változatában. Felmerült bennetek valaha is, hogy a sindarinak lehetnek nyelvjárásai? Cerebrum alapos összefoglalót írt a különböző dialektusokról a Lassi számára, a nyelvészet iránt érdeklődőknek erősen ajánljuk. Interjútunk az előző elnöki hármas leköszönő tagjával, Alewvel. Ha kíváncsiak vagytok, hogyan érdemes belevágni egy tündebetűs tetoválás megtervezésébe, a Kisokos nyújt útmutatást.

A háttérben is folyt a munka az elmúlt fél évben. 2014 óta a külföldi olvasóink is képe kerülhetnek az aktuális Lassi tartalmával a Summary által. Ezek az angol nyelvű összefoglalók most már online, egy közös kereshető cikkben is elérhetők a **Tolkien.hu** portálon.

Továbbra is várjuk az írásaitokat, képeiteket, visszajelzéseiteket az elérhetőségeinken.

Jó olvasást!

Szonja

TARTALOM

KRÓNIKA

2024. január–június 3

BESZÁMOLÓK

Januári nosztalgia • Farsang a jövőből 4
Egy kis Tolkien a Star Wars és az animék között 5
Szolgálat és áldozathozatal • A Professzorra! 6
Kószák a könyvtárban 7
Lépcső mellől a döntőbe 8
Visszatérés Középföldre 9
Egy régi-új élmény • Közösség, kikapcsolódás, képzelet 10
Egy egészen hagyományos Lítas 11

TANULMÁNYOK

Mordor küldöttei 12

NYELVÉSZ

A sindarin dialektusai 16

INTERJÚ

Viszi tovább, aki viszi tovább 21

TALÁNYOK

Szókereső • Szólánc újragondolva 24

AJÁNLO

Középfölde természete 25
Númenori kocsma a Fejetlen Csirkéhez 26
Nem csak Sauron tér vissza 28
Egy szokatlan bakancslista 29
Gyűrűháború: A kártyajáték 30
Utazás Tolkien világában 32
Az elbeszélte történelem és a Tolkien-rajongók 33

IRODALOM

Númenori napló Középföldről 34
Lindë Telerion 35

KISOKOS

Tetoválkien – avagy mit (ne) varrassunk magunkra? 36

Lassi Laurië – A Magyar Tolkien Társaság hivatalos kiadványa □ Magyar Tolkien Társaság © 2024

Székhely: 1046 Budapest, Pöltenberg Ernő u. 25. 1/1. □ **Felelős kiadó:** Deák Adrienn, Karakas Dániel, Mikesy Anna
Szerkesztőség: lassi.szerkesztoseg@tolkien.hu □ **Rendelés:** lassi.rendeles@tolkien.hu

Főszerkesztők: Orthmayr Flóra (Metaflora), Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Szerkesztőség: Bartók Nagy Tamás (Toma), Derényi Róbert (Lóbelt), Forgács Máté (Hirannor Luinthôn), Karakas Dániel, Pálfi Botond (Tindómë), Sárközy Anna Regina (Snufi) □ **Lektor:** Barna Bálint (Gandalf) □ **Korrektor:** Varga Lili □ **Tördelés:** Selmeczi Szonja □ **Design:** Nodlee □ **Tengwar font:** Parmaite by Måns Björkman

Címlapkép: Madarász Lilla [Borítókép-pályázat 2024] □ **Borítók:** Tolkien Nap: Haász Vivien, Országos Széchényi Könyvtár, Orthmayr Flóra (Metaflora), Tuska Miklós (Adim) • TLV: Deák Adrienn (Pillangó), Karakas-Feró Zsófia (Amara), Haász Vivien; Tavasz Találkozó: Kiss Tünde, Kőrösi Gergő (Tirion), Tóth Gergely (Alyr) • Palcsák Bence [Borítókép-pályázat 2024]
A borítómontázsokat szerkesztette: Bartók Nagy Tamás

HU ISSN 1589-6315 (nyomtatott) • HU ISSN 2560-1598 (online)

WHAT'S ON—TIMELINE

3

A quick overview of Hungarian Tolkien Society events from January to June, followed by news about Hungarian and international publications. In April, the Society's book collection was made accessible to the public in the National Library of Foreign Literature in Budapest. In May, the Hungarian translation of the 7th volume of HoMe, *The Treason of Isengard* was published.

WHAT'S ON—STORIES

4

The year started with the Tolkien Birthday Toast, followed by our Cyberpunk-themed Carnival Ball in February. A team of organisers visited the MondoCon in spring to promote our summer camp. Our Tolkien Reading Day event was held in a nice café. The Tolkien Day was in April—we have two reports on it and another two on the Tolkien Mailing Competition. We had our usual Beltaine and Lúthas campfire events and a long weekend of the Spring Meeting.

TOLKIEN STUDIES

The Emissaries of Mordor

12

Luca Tóth-Palásthy's paper, based on her presentation at our Tolkien Day in 2022, offers an informative survey of the few facts known about nazgûls.

LANGUAGES & LETTERS

Sindarin Dialects

16

Gábor Lőrinczi gives a detailed analysis of the evolution and the characteristics of Sindarin dialects through the three ages of Middle-earth.

INTERVIEW

Someone Will Carry On

21

Our interviewee in this issue is Dániel Sági-Kiss, one of the three co-chairmen of the Hungarian Tolkien Society in the past three years. He shares his views and disappointments connected to their time in office, the too many internal rules of the Society and the challenges of the future.

RIDDLES

24

The first task contains definitions of names and expressions concealed in a table of letters. You may recognise many of these names even without the help of the definitions. In the second task, you get step by step from the names of Elves to the name of a plant: in each line, you should exchange one letter of the previous solution and reorder the remaining letters.

REVIEWS

25

Tamás Bartók-Nagy reviews *The Nature of Middle-earth*, giving a taste of both the interesting and the exhausting chapters. Szonja Selmeczi tells about her visit to *The Headless Chicken*, a new Tolkienesque fantasy-themed tavern in Estonia. Bálint Barna sums up all that is worth knowing about the three motion picture productions based on works by Tolkien and expected to be shown soon. Szonja Selmeczi reviews *There's a hole in my bucket*, Royd Tolkien's book on his adventures with the bucket list left for him by his terminally ill brother. Dániel Karakas recommends the card game *The War of the Ring*. Noémi Holló reports on the Italian travelling exhibition entitled *TOLKIEN—Uomo, Professore, Autore*, which she saw in Naples while Dániel Kálmán acquaints us with the *Tolkien Fandom Oral History Collection*, a project by William Fliss at Marquette University.

LITERATURE

34

Two creations from among the submissions to the Tolkien Mailing Competition: the journal of a young Númenórean adventurer with their comments on the surprising customs of Middle-earth and a song of Teleri sailors in Quenya.

BEGINNER'S GUIDE TO MIDDLE-EARTH

Tattoo Tolkien

36

Many people want to use the fancy Elvish letters for tattoos, engagement rings and other important inscriptions. But be careful, understand your choice fully and be aware of the difference between translation and transcription. Make the transcription and ask an expert to check it.

2024. JANUÁR–JÚNIUS

Írta: Metaflora

A Magyar Tolkien Társaság programjai

A január harmadikai Tolkien-születésnap **koccintást** a Grundon tartottuk, számos új résztvevővel és online bekapcsolódási lehetőséggel.

A **Cyberpunk 2024** című farsangi bál az utóbbi évek bevált bulihelyszínét, az Africafe Clubot töltötte meg neonfényekkel február 17-én. A hagyományosan ilyenkor bejelentett elismerések közül a **Csavadí(j)**at Horváth Boglárka Szilvia (Míriel Eryndis), Mikesy Anna (Éogil) és Pálfi Botond (Bocó/Tindómë), míg a **Mathom-díjat** Zsidek Barbara (Bari) kapta meg, Füzesy Tamásnak pedig **Díszoklevelet** ítélte meg az Elnökség a Tolkien Tábor koncepciójának megújításában való részvételéért, az alapötlet kidolgozásáért és a megvalósításban vállalt szerepéért.

A **Tolkien-olvasás napja** alkalmából az Asztalka cukrászdát sajtótítottuk ki március 25-én, ahol nagyjából tucatnyian olvastuk fel a „szolgálat és áldozathozatal” hívószavakhoz választott szövegrészeket, és a januári *Lassi Laurië* személyes átvételére is itt volt először lehetőség.

Sokéves tervezés és egyeztetés után idén az Elnökségnek végre sikerült méltó helyen elérhetővé tenni a nagyközönség számára az MTT könyvgyűjteményét: az Országos Idegennyelvű Könyvtárban (OIK) Durin kapujának boltíve alatt kiállított, nagyjából százkötetes **Tolkien-gyűjtemény** nemcsak helyben olvasható, de kölcsönözhető is. Az április 6-án tartott ünnepélyes átadás egyben az idei **Tolkien-napot** is megnyitotta, amelyet ebben a szokatlan időpontban az OIK-kal együttműködve, ingyenes programként valósíthattunk meg.

A **Tolkien Levelező Verseny** 2023/2024-es évada a magyar kategóriáknak május 4-én a Derkovitsban tartott élő döntővel, a Quendi kategória versenyzőinek pedig egy május 31-ei online eredményhirdetéssel zárult.

Május 11-én, az MTT éves **közgyűlésén** a tagság bizalmat szavazott Deák Adrienn, Mikesy Anna és Karakas Dániel egyedüliként induló társelnöki hármasának, az új Felügyelő Bizottság tagjai pedig Szalai Zsuzsanna Lilla, Kiss Tünde és Peller Henriett lettek. A leköszönő Elnökség utolsó intézkedéseként **Díszoklevelet** ítélte meg Vaday Tamásnak és a Győri Tolkien Klubnak évek óta megrendezett, színvonalas programjukért, Tolkien munkásságának szélesebb körben való megismertetéséért és az MTT-vel való együttműködésért.

Idén sok év után újra volt **Tavaszi Találkozó** is, mégpedig május 18–20. között, a seregélyesi erdei iskolában, ahol jó hangulatban, közösségi programokkal és műhelyfoglalkozásokkal telt a pünkösdi hétvége.

A **KószaKommandó** egynapos útjaiból – egy Kék-darabka pótlását is beleszámítva – négy esett a tél idei részére és négy tavaszra, köztük egy különleges Tavaszköszöntő alkalommal. A Kéken egy márciusi és egy áprilisi hétvége alatt Koldusszállástól Bakonykútiig, Beleriandul szólva Ivrin taváig jutottak el a kószák. A szélesebb körben ünnepelt **Beltaine** és **Líthas** mellett (amelyeket idén még az eső sem mosott el) az elszántabb kószák júniusban éjszákáztak-sütögettek még egyszer a Remete-barlangban és egyszer a Kő-hegyen is.

Megjelenések és nemzetközi hírek

Február óta huszonkilenc órás Audible **hangoskönyvként** is elérhető a *Letters of J.R.R. Tolkien* (J. R. R. Tolkien levelei) tavalyi bővített kiadása.

Május 22-én megjelent magyar fordításban a Középfölde **Históriája** sorozat hetedik (A Gyűrűk Ura **históriája** alsorozat második) kötete, a *Vasudvard árulása*.

Június 12-én Neil Gaiman közreműködésével avatták fel J. R. R. Tolkien – a dédunokaöccse, Tim Tolkien szobrász által készített – új **emlékművét** az oxfordi Pembroke College-ban.

Júniusban mutatták be az utolsó kettőt a 2017-ben indult **Aubusson tisse Tolkien** (Aubusson Tolkien szö) projekt szöttesei közül is: az egyik a tengeri király palotája látható a *Kóborló és a varázslóból*, a másik pedig az az első kori Taur-na-Fuint ábrázoló kép, amelyet Tolkien később Fangornra címezett át. Az ezekkel tizenhat darabra bővült gyűjteményhez ebből az alkalomból angol és francia nyelvű katalógus is készült.

Christopher Tolkien születésének idei századik évfordulójára emlékezve a HarperCollins *A szilmarillokkal és a Befejezetlen regékkel* együtt négy díszdobozba osztott, **tizenöt kötetes**, kifordítható borítás sorozatként adja ki újra a Középfölde **Históriája** 12+1 kötetét: a négy részből az utolsó augusztus közepén jelenik meg.

Szeptember 12-én érkezik a Wayne G. Hammond és Christina Scull által szerkesztett *The Collected Poems of J.R.R. Tolkien* (J. R. R. Tolkien összegyűjtött versei): három kötetben, legalább ezerhatszáz oldalon, majdnem kétszáz művel, amelyből több mint hatvannak ez az első kiadása.

November 5-ére várható a hivatalos filmkönyv a *The Lord of the Rings: The War of the Rohirrim* (A Gyűrűk Ura: A rohírok háborúja) rajzfilmhez. Magát a filmet december 13-án mutatják be az Amerikai Egyesült Államokban – és jelenleg úgy tűnik, hogy nálunk már egy nappal korábban!

JANUÁRI NOSZTALGIA

Tolkien-születésnap koccintás – 2024. január 3.

Írta: Szöllősi Livia (Áfi)

2024. január, Tolkien-születésnap. Hányadik is...? Már nem is számolom. Régi motorosként számomra természetesen a legendás 111. volt a meghatározó, amikor csillogó szemmel szorongattuk poharainkat a Corvin mozi aulájában, és először hangzott fel a köszöntés: „A Professzor!” Szerencsére a hagyományt jó húsz évvel később is sikerült megtartani, és az összetartozás érzése is ugyanaz, még akkor is, ha már nem egy mozi nagyterme ad otthont a találkozóknak. Lehet a helyszín egy pesti romkocsmában, az ajtón akkor is ott függ a tündezásló, utat mutatva minden jó barátunknak, aki arra jár.

Mindig öröm az ismerős arcokat látni, leülni közéjük, és bekapcsolódni beszélgetésekbe, melyek fonalát a megszokott könnyedséggel vesszük fel. Idén többen is csatlakoztak újként az eseményhez, akikkel aztán egy asztalhoz kerültünk. Gandalf nosztalgiáztunk a 2002-es évről, mire egyik újdonsült beszélgetőpartnerem így kiáltott fel: „Ó, hát én akkor két éves voltam!” (Ha nem kettő, hanem csak egy, akkor elnézést kérek, az enyhe soktól nem emlékszem pontosan...) Arra gondoltam, hogy milyen jó, hogy van

„utánpótlás”: emberek, akik pont annyi idősek, mint mi voltunk, amikor elkezdtük ezt az MTT nevű dolgot; most aktív résztvevők, akikkel a korkülönbség ellenére is értjük egymást. Élmény volt megismerni Titeket!

Az este végén még Melian csodálatos hangján meghallgathattuk az új köszöntőverset SÚ tollából, és bár a szavak és rímek mások, az üzenet nem változott. Köszönünk mindent, Professzor – és Veletek mindig (bármikor)!

Fotó: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

FARSANG A JÖVŐBŐL

Farsangi bál – 2024. február 17.

Írta: Ancsa

A tavalyi vámpír farsang után álmomban nem gondoltam volna, hogy cyberpunk témája lesz az ideinek. Lehet ehhez némi köze, hogy nem igazán tudtam eddig, mi az. Hallottam már róla, de hogy eszik-e vagy isszák... Szerencsémre a „Csipet csapatunkban” azért többeknek volt fogalma a dologról. Már decemberben megalakult a sokadik Messenger-csoport külön arra a célra, hogy alkalomhoz illő jelmezt találjunk. Nagyon vártam a farsangot, mert már nagyon hiányzott egy jó kis MTT-s buli, meg persze a csodás emberek.

Aztán eljött a várva várt nap. A csapattal megbeszéltük, hogy együtt készülődünk. Szokás szerint kialakult az őskáosz, de enélkül nem is mi lennénk. Azért elindultunk, és a metrón összefutottunk még néhány MTT-szel. A helyszínt idén is az Africafe adta a Kinizsi utcában. A lépcsőn leérve az oly rég várt MTT-s érzés fogott el, mely már úgy hiányzott. Körbe is ölegettünk mindenkit. Peti megnyitójával kezdődött az esemény, amit az idei MTT-s díjak átadása követett.

Fotó: Hödl Patrícia (Patiszon)

A Mathom-díjat Bari, a Csavardí(j)at pedig Éogil, Míriel Eryndis és Bocó kapta. Ezután a nyitótánc következett, amit Veró, Bogi, Viki, Enikő és Adél előadásában láthattunk. Olyan jól sikerült, hogy visszatapsoltuk őket.

Bevallom, a keringőblokktól félttem a legjobban, hogy lesz-e kivel táncolnom, de aztán gyorsan megtelt a táncrendem, és azon kaptam magam, hogy az utolsó szám után kifulladásra, de örömmel rogyok egy székre. A zenék egyébként kifejezetten tetszettek, szerintem jól lehetett rájuk táncolni, és változatosak voltak.

Egy kis pihenő után a tombolahúzás, majd a jelmezz verseny eredményhirdetése jött. A tombola vicces része, vagy a sors fintora, hogy Dodie egy tortát ajánlott fel, amit meg is nyert. A jelmezz versenyen a legtöbb szavazatot Bocó és az ikeás salátástáliból készült jelmeze kapta.

A buli viszonylag kisebb körben kezdődött, de hamar megtelt a táncparkett. Természetesen a lejártsági listáról nem hiányoztak az MTT klasszikus számai, aminek mindig nagyon örülök, mert olyan jó együtt táncolni a

Rumadait, vagy törpösködni a *Diggy Diggy Hole*-ra. Közben azért az estéből a sok beszélgetés és csocsózás sem maradt ki.

Az este fénypontja számomra mégis az utolsó dal volt, mikor összekapaszkodva, együtt énekeltük a tavalyi tábor dalát, *Az utolsó hajót*. Nagyon megható, mély pillanat volt,

amit Ayr megfigyelése is alátámaszt, miszerint nem sokan jöttek ki onnan könnyek nélkül.

Egy szó, mint száz, húztuk hajnalig, míg a farsang véget nem ért. Közös pakolás után együtt indultunk el, és bár nem mindenki jött egyfelé, az este tovább élt bennünk sokáig.

EGY KIS TOLKIEN A STAR WARS, A HARRY POTTER ÉS AZ ANIMÉK KÖZÖTT

Tavaszi MondoCon – 2024. április 27–28.

Írta: Varga Petra (Sarnedhiel)

Hogyan került Tolkien a MondoConra? A szervezők lehetőséget adtak, hogy az éves nyári táborunkat népszerűsítsük az érdeklődőknek. Egy standot és három jegyet kaptunk a hétvégére, így Pilesz és Alpha mellett felkérésükre én mehettem harmadiknak, amivel egy régi tervem is valóra vált, ugyanis évek óta terveztem egyszer megfordulni ezen a rendezvényen.

Az asztalunk egy felépített Csillagkapu fotóháttér és egy japán verseket a belőlük készült kártyajátékkal népszerűsítő stand közé került, vagyis teljesen megfelelt az egész esemény kavalkádjának, ahol megfért egymás mellett a társasjátékos szekció, a plüssállatok és a figurafestés – egy videójáték-bemutató hangaláfestésével.

Készültünk molinókkal, szórólapokkal, előző táborokból összevágott videókkal, mégis a legnagyobb sikert a fegyverreplikák hozták. Egy-egy fotó Gimli fejszéjével, Théoden kardjával vagy a Glamdringgal, és már azt kérdezték, hogy miért nem hallottak még rólunk.

A programok, előadások, standok és árusok különbözősége már előre változatos társaságot ígért, ami be is igazolódott. Hatalmas volt a szórás az érdeklődők között, a jelmez nélkül, csak körülnézni érkezőktől kezdve számtalan anime- és videójáték-karakter mellett megfordult nem egy Jedi lovag, Mandalóri bébi Yodával, de járt nálunk egy nazgûl, a Szellemirtók teljes csapata és a Jégkorszak motkánya is. Mindannyiuk közös pontja volt, hogy a film-trilógiát látták, de nagyon sokan mondták, hogy legalább *A Gyűrűk Urát* olvasták is.

Azt hiszem, az egyik legőszintébb reakció egy Kylo Ren-jelmezes lánytól jött, aki kicsit késve csatlakozott hozzánk a társasága többi tagja után, és rákérdezett, kik vagyunk. Én mondtam neki, hogy a Magyar Tolkien Társaság nyári táborának szervezői, ő pedig teljes döbbenettel az arcán kérdezte: „És én, hogy lehet, hogy nem tudtam erről? Merre bujkáltatok?” Mint kiderült, nagyjából minden magyarul megjelent könyvet olvasott, de eddig valahogy elkerülte az MTT híre.

Volt egymásra találás is, ugyanis vasárnap délután észrevettem három lányt, akik az egyik kedvenc íróm,

Sarah J. Maas karaktereit jelenítették meg zseniális hasonlósággal. Amikor odamentem hozzájuk, hogy kérjek egy fotót, az egyikük azzal fogadott, hogy ő is oda akart jönni hozzánk, mert szeretne egy közös fotót a tündékkal. Rögön meg is invitáltam a táborba, hogy ha szeretne ő is tünde lenni, nyáron itt a lehetőség rá. Természetesen a fotók is elkészültek, velem is, meg a kardokkal is.

Ugyanis amellet, hogy egyáltalán eljutottam a MondoConra, még hab volt a tortán, hogy kaptam jelmezt is, Nyüfi egyik csodás ruháját, így amikor elindultam, hogy bejárjam a vásárt, megtapasztalhattam azt is, milyen, amikor az emberek megállítanak, hogy fotót kérjenek.

Fotó: Deák Adrienn (Pillangó)

Alapvetően hatalmas élmény volt hasonlósággal emberekkel találkozni, beszélgetni: ahogy egyikük fogalmazott mosolyogva, „jó látni ilyen jó értelemben vett örülteket”. Valóban lehet, hogy néhány alkalommal talán túlzottan is nagy lelkesedéssel beszéltem a táborról, de nehéz bárhogy máshogy beszélni róla, és nem csak azért, mert ez az első táborszervezésem, hanem mert tudom, hogy fantasztikus lesz, mint mindig.

Remélem, sokukkal találkozunk még újra táborban vagy más MTT-s eseményen, mert a többségen látszott, hogy őszintén érdeklődik, csak eddig nem keresztezték az útjaink egymást. De ez most megtörtént, és ennek láthatóan nemcsak mi örültünk, hanem ők is.

SZOLGÁLAT ÉS ÁLDOZATHOZATAL KÖZÉPFÖLDÉN

A Tolkien-olvasás napja – 2024. március 25.

Írta: Dóri Julianna (Lyanna)

Mit jelenthet a szolgálat és az áldozathozatal Tolkien műveiben? Milyen formában jelenik meg, kikhez köthető? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre kerestük a választ a Tolkien-olvasás napján.

Noha az eseményt már hosszú évek óta minden március 25-én megszervezik, nekem az ideje volt az első alkalom. Már hetekkel korábban értesültem róla, így időben elkezdhettem gondolkodni, vajon milyen példákat hozhatnék. Tizenegy éves korom óta ismerem és imádom Tolkien műveit, de egészen érdekes volt ebből a perspektívából vizsgálni. Úgy éreztem, hogy ez egy hatalmas és szerteágazó téma; valami olyasmi, ami jelen van az életünk szinte minden szegmensében, a hétköznapijainkban, a szabadidőnkben, és kiváltképp a munkánkban. Így már nem az volt a kérdésem, hogy milyen példát találhatnék, hanem hogy melyiket válasszam a sok közül, ami eszembe jutott.

Nem sokkal az esemény előtt kezdtem (újra)olvasni a *Beren és Lúthien* „szöveggyűjteményt”, és mivel a történet közel áll a szívemhez, adta magát, hogy ebből válasszak. Kiválasztottam a megfelelő szövegrészeket, bejelöltem bekezdéseket, és többször átolvastam őket (választott témám Huan, az ő szolgálata és az ő – megkérdőjelezhető – hűsége volt; a hozzá kapcsolódó részeket emeltem ki).

Fotó: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

Be kell vallanom, rettenetesen izgultam! Középiskolás korom óta nem olvastam fel hangosan irodalmi művet, itt pedig számomra ismeretlen társaságba csöppentem bele. Bár természetesen nem volt kötelező a felolvasás, úgy éreztem, ha már ennyit gyakoroltam a szövegrészeket, felolvasom. Hallgatva a többiek témaválasztását, a kiragadott részeket, belefolyva a kapcsolódó beszélgetésekbe, mire rám került a sor, minden félelmem elpárolgott. Mindenki nagyon figyelmes, közvetlen és nyitott volt felém. Felemelő volt hallgatni a szövegeket, és jó érzés volt rácsodálkozni, hogy milyen sokféle szempontból közelíthető meg ugyanaz a témakör. Tizenegyhányan gyűltünk össze (a pontos létszámról nem emlékszem), és nem volt kétszer ugyanaz a példa (pedig nem beszéltünk össze), de volt olyan, hogy ahol egyvalaki abbahagyta, ott másvalaki folytatta. Számomra ezek a pillanatok mindig nagyon sorsszerűek.

A rendezvény időtartama három óra volt, de úgy elröppent, mintha csak három perc lett volna. Élveztem minden pillanatát, és nagyon várom a következő alkalmat. Addig pedig... újraolvasom a kedvenc Tolkien-műveimet, pótlom az eddig kimaradtakat, és igyekszem minél több Tolkien-olvasást csempészni a mindennapjaimba.

A PROFESSZORRA!

Tolkien-nap – 2024. április 6.

Írta: Enikő

Mivel az elmúlt egy évet leszámítva még egy MTT szervezte programon se voltam, így az ideje Tolkien-nap az első volt nekem. A rendezvény helyszíne az Országos Idegennyelvű Könyvtár volt, ugyanis ezen a napon adta át az MTT a könyvtárnak a Tolkien-gyűjteményt, hogy az mindenki számára elérhető legyen.

Kicsivel az előadások előtt sikerült odaérnem, és bár a könyvek átadásáról lemaradtam, volt egy kis időm, amit még az aulában töltöttem. Megnézegettem pár Lassit, átvettem a korábban megrendelt sajtómat, rápillantottam néhány TLV-feladatra, és beszéltem pár ismerőssel. Elsőként Deák Adrienn (Pillangó) workshopján vettem részt, amelynek a quenya és a sindarin volt a témája. Szóba került például a többes szám képzése a két nyelvben, és természetesen

általános információkat is megtudtunk a nyelvek inspirációjáról – azóta sem felejtettem el a Boldog nevű orkot, hiába csak egy kósza mondatban esett róla szó. A workshop végeztével a Középfölde Vásárt látogattam meg, volt ott sok jó dolog – ruhák, bögrék, hűtőmágnesek, matricák és sok más. Kis nézelődés után a workshopra való tekintettel végül egy *Quenya leckék* büszke tulajdonosává váltam.

Ezek után Boróval megnéztük, milyen kreatív alkotásra van lehetőség. Közvetlenül az előadóterem előtt két oldalt voltak az asztalok, melyek egyikénél, a Váczi Csilla (Stara) által vezetett sarokban készíthettünk kitzűzöt, medált vagy könyvjelzőt is – akár előre kinyomtatott, helyben színezhető mintával (legyen az Tolkien karaktereinek családi címere vagy númenori csempeminta), de ha ezek

nem fogtak meg, akkor akár a saját ötletedet is lerajzolhattad. Kellemes hangulatban lehetett dolgozni, és olyan szinten magával ragadott az alkotás, hogy még többször visszatértem az asztalhoz, nap végén pedig négy kitűzővel távoztam. Még a következő előadás előtt gyöngyfűzésen is részt vettem a másik asztalnál. Peller Henriett (Sil) tartotta, gyűrűt vagy karkötőt lehetett készíteni. Én a gyűrű mellett döntöttem, és Sil útmutatásával egyszerre hárman, majd kicsit később négyen dolgoztunk az ékszereinken.

Délután ismét Pillangó előadására ültem be, ami ezúttal a különböző mitológiák Tolkien műveiben megjelenő párhuzamairól szólt. Pillangó többek között említette például a kelta, görög, egyiptomi mitológiát. Egészen elképesztő volt hallgatni, mennyi helyről jöhet az inspiráció, ami végül egy annyira összetett világhoz vezet, mint a Professzoré. Számomra az is érdekes volt, hogy pusztán a hasonlóságok alapján mennyi mindent tudtam meg olyan mitológiákról, amelyekkel korábban alig találkoztam.

Az előadás végeztével visszatértem a kitűzőkhöz, ahol aztán később találkoztam Veróval és Mirával is, akik addig más előadásokon vagy workshopokon vettek részt. A kreatív foglalkozások után Lagával is összefutottunk, majd

Fotó: Varga Petra

lementünk az aulába. Sokat beszélgettünk, és még gondori fehér fa mintájú hennát is kaptunk. Aztán fél hatkor mindenki összegyűlt az aulában, ahol kaptunk italt, majd a szervezők egy erkélyen állva felolvastak egy verset, ami a közös köszöntéssel zárult: a Professzorra!

A program végeztével én is maradtam segíteni leszedni a díszítést, és bepakolni az autókba, hogy elvihessék a rakárba. Mikor pedig mindennek vége lett, Boróval, Veróval és Lagával négyen elhatároztuk, hogy elmegyünk enni egyet, és egy néhány órás beszélgetéssel zárjuk a napot.

KÓSZÁK A KÖNYVTÁRBAN

Tolkien-nap – 2024. április 6.

Írta: Turi Éva

Évek óta várva várt esemény számomra ez a nap. Már februárban kíváncsiskodom, mikor lesz. Most kivételesen nem rendeltem online Középfölde Vásárfiát, mert az utóbbi években számtalan pólót, pulcsit és szatyrot vettem, és még annyira nem nyűttem el őket. Most csak szétnéztem a piactéren: itt mindig elgyengülök, olyan sok szép dolgot lehet venni, most például gombamintás textileket, ékszereket... Végül beleszerettem a bögrébe.

Több szempontból különleges volt ez az esemény. Egyrészt az Országos Idegennyelvű Könyvtárban került megrendezésre, ennek a helynek van egy különleges hangulata. Másrészt ezen a napon vált hozzáférhetővé a könyvtárban egy fantasztikus könyvgyűjtemény, ami természetesen J. R. R. Tolkienhez kapcsolódó műveket és tanulmányköteteket tartalmaz:

ezt a Magyar Tolkien Társaság adta át a könyvtárnak.

Második alkalommal önkénteskedtem a Tolkien-napon. Itt most bemutatkozott a KószaKommandó, az MTT

természetjáró csoportja, amelynek én is tagja vagyok: abban segítettem, hogy bemutassam a csoportot az érdeklődőknek, azokról a helyekről, tájakról beszéljek, ahol túráztunk. Mivel elvállaltam ezt a feladatot, ezért nem sok előadást tudtam meghallgatni. Ennek ellenére rendkívül jól éreztem magam. Ha máskor nem is, de itt mindig találkozom kedves ismerősökkel, barátokkal, akikkel felidézünk a kószalások vagy más MTT-események emlékeit.

Azért körül tudtam nézni a programok között: a Vásár és az előadások mellett voltak nyelvórák is (itt, ha időm engedi, tanulhattam volna quenya és sindarin nyelveket), de volt tengwar workshop, társasjátékozás (irigylem a játékosokat, mert elképesztő észjárás és memória szükséges hozzá) és fegyverkiállítás is (oké, hogy csak másolatok, de akkor is lenyűgözően szépek).

Azt hiszem, legközelebb nem locsogok-fecsegek ennyit, és jobban körülnézek ezen a jeles napon.

Fotó: Kálmán Dániel (Ben)

LEPCSŐ MELLŐL A DÖNTŐBE, AHOGY A RÉSZEG TÖRPÖK LÁTTÁK

Tolkien Levelező Verseny 2023/2024

Írta: Egyedi Csenge Cseperke (Csepi)

Talán illendő volna azt mondanom, hogy az érettségi évében sokat gondolkodtunk azon, hogy induljunk-e a Tolkien Levelező Versenyen, de nem így volt. Mivel a tavalyit nagyon élveztük, elég hamar eldől, hogy nevezünk, ahogy abban is hamar megállapodásra jutottunk, hogy idén sem indulhatunk rövid és egyszerű névvel (a szervezők legnagyobb öröme, feltételezem). Ezzel kapcsolatban csapatunk egyik tagja, Hallai Balázs így fogalmazott: „Ha valakiben felmerül a kérdés, hogy bármilyen Tolkien-fan társulat miért adja magának a *Részeg kisgazda-törpök a lépcső mellett* címet, akkor annak társaságunk ajánlja, hogy szánjon pár percet arra a gondolatra, hogy az állandóan részeg, hegymélyekben korlátot nem építő törpök miért kerültek eltűnésközi állapotba.” Azt hiszem, ez tökéletesen kifejezi, hogyan is álltunk neki a versenynek: gondolkodni szerettünk volna sokat és sok minden, de főként élvezni az egészet.

Hatalmas lelkesedéssel vártunk minden egyes fordulót, a feladatok megoldásának menete pedig szinte már rutinszerű volt – ugyanúgy csináltuk, mint tavaly. Osztálytársak lévén mindig órák után szakítottunk időt a verseny megoldására (amiből aztán időnként másfél órás poénkodás, pingpongozás vagy félórányi előbbre jutás nélküli feladatbámulás utáni hazamevetel lett). Általában igyekeztünk igazságosan felosztani a feladatokat, hogy mindenki ugyanannyit dolgozzon, de szerintem ez idén kevésbé sikerült, mint tavaly. Nekem nagyon meglepő volt, hogy míg tavaly a kreatívok általában vagy nálam kötöttek ki, vagy közösen csináltuk őket, addig idén (a közös megoldások mellett, természetesen) sok került csapatunk harmadik tagjához, Mervay Balázshoz, aki azonban – elmondása alapján – kifejezetten örömmel vette a lehetőséget. Ahogy ő fogalmazott: „Számomra az idei Tolkien-verseny leginkább a kreatív feladatokról szólt, ezek maradtak meg a legjobban. Régen rajongtam az alkotásért. Rengeteget rajzoltam, legóztam, gyurmáztam. Az elmúlt időben azonban nem volt időm, vagy az érdeklődésemet vesztettem el egy kicsit. Most viszont a Tolkien-versenyre sokszor bevállaltam az ilyen típusú feladatokat. És nagyon jó érzés volt újra rajzolni, legót építeni, és azt fotózni. Élvez-

tem, hogy kiélhettem a kreativitásomat, amit már régen nem tettem meg. Személyes kedvencem lett Bombadil Toma háza és a legó Gondolin, amikre nagyon büszke vagyok.”

Feladatok tekintetében szerintem elmondható, hogy csapatszinten nagyon élveztük őket. Előny volt, hogy voltunk tavaly is, mert sokszor már ránézésből tudtuk, melyik feladat kinek menne a legjobban, így a felosztás általában gyorsan ment. Persze azért senki ne képzeljen katonás rendet, jó párszor elhangzott az „Ez tudom, hogy nem az én feladatom, de...” kezdetű mondat. Azokat a feladatokat, amiket külön vállaltunk, általában mindenki otthon, saját időbeosztása szerint csinálta meg (én speciel az utolsó

utáni pillanatban). A közös feladatmegoldásokhoz annál több szórakoztató és érdekes emlék kötődik. Ezek többsége Hallai Balázs valamely ötletéből indult ki (amelyekre egyébként meglehetősen büszke). Ezek közé tartozik, amikor úgy döntött, a falon oldja meg az egyenletet, vagy amikor azt magyarázta nekünk, hogy Aragorn életútjának mely állomásairól

Kép: Részeg kisgazda-törpök a lépcső mellett

kellene említést tenni – mindezt természetesen rajzokkal, ahol is Aragorn köpenye többnyire egy ajtóra hajazott (ami aztán meggyorsította a döntő egyik Activity-feladatának megoldását, hiszen ajtót lényegesen egyszerűbb mutogatni, mint magát Aragornt).

Feladatok terén szerintem sikerült jól odatennünk magunkat, a határidőkről ez azonban nem mondható el (innen is elnézést a szervezőktől). Kapcsolattartóként én voltam az, aki a feladatok leadását intézte, és mint ilyen, én igyekeztem beosztani azt is, mivel mikorra készüljünk el. Már tavaly is így volt, pusztán azért, mert én voltam a legtapasztaltabb TLV-ző hármunk közül. Idén azonban úgy éreztem, hogy csöppet kicsúsztak a dolgok a kezeim közül, ilyen szempontból nekem az idei verseny egy nagyon nagy küzdelem volt magammal, a határidőkkel és a megjegyzendő információkkal. Szerencsére a Balázsok nagyon türelmes csapattagok, és megbocsátóak voltak, amikor már megint megírtam nekik, hogy ezt vagy azt nem csináltuk meg, és „Ááááá, srácok, ma este a leadási határidő!” Sőt, néha tőlük kaptam a figyelmeztetést, hogy el ne felejtsem leadni a feladatsort (spoiler: elfelejtettem).

A döntők időpontjával, úgy tűnik, nem vagyunk valami jó kapcsolatban, ugyanis tavaly Mervay Balázsnak kellett elmennie kicsivel korábban, idén pedig az este nyolckor kezdődő ballagásunk másnapján volt. Jelmez tekintetében a felállítás hasonló volt a tavalyihoz: semmi kapcsolat nem volt köztük, mindenki inkább egy jó ötlettel próbált előrukkolni. Így alakult, hogy idén egy csapatként mozgott Páfrány Pockó, Sauron és Túrín. Ami pedig magát a döntőt illeti, hatalmas élmény volt, akárcsak tavaly. A térképes feladat idén is meglehetősen jól ment (még tavaly rajzoltam egy Belerianid vaktérképet, azzal gyakoroltunk), és azért összességében is elmondható, hogy nem teljesítettünk rosszul (bár barkochbában a *megeyi postaszolgálatot* még mindig kicsit aljas dolognak tartom). Külön kedvenc állomásom volt az AI-generált képek, amikről el kellett mondanunk, mi látható rajta, és mi a hiba (ha van). Ezen az állomáson született meg az a képleírás, miszerint Beren várja a kezében lévő kismacskával Lúthient és Diort, hogy meglepje a kisfiát a kölyökkel. A hiba pedig pusztán az az apróság volt, hogy Berennek két keze volt (mint utólag kiderült, a kép Aragorn-t akarta ábrázolni a Pajkos Póniban ülve, de büszkén kijelentettem, hogy megkaptuk a pontot, mert elég meggyőzőek voltak). Ami pozitív csalódás volt számomra a csapatunkkal

kapcsolatban, hogy míg tavaly minden sütés rám maradt, idén Mervay Balázs is bevállalt egy kis ánizskenyeret az én kekszeim mellett.

Összességében én úgy gondolom, mindhárman megtaláltuk a versenyben azokat a dolgokat, amiket igazán tudtunk élvezni. Ilyen volt Hallai Balázs számára az újság (ahol pár cikk helyett egy komplett kiadványt adtunk le Középfölde első olimpiájáról, és amelyhez a szerző azt fűzte hozzá, hogy a közeljövőben javasolja ezen feladatoknál a szigorúbb terjedelmi megkötést). Mervay Balázs számára idén (ahogy az már fentebb szóba került) leginkább a rajzolások, építkezések voltak a nyerők. Nekem pedig mindig szívem csücske a szövegek írása (határozottan nem verses formában), úgyhogy én az azokon való munkát élveztem legjobban. Az egyéb feladatokat, fordításokat, illetve verses kreatívokat közösen oldogattuk meg, ami – bár nem ment mindig zökkenőmentesen – a jó hangulat alapjául szolgált.

Én nagyon hálás vagyok a szervezőknek, mert nagyon érződik, hogy hatalmas munka áll minden forduló mögött, illetve hálás vagyok a csapatomnak, hatalmas élmény volt a közös munka velük, és bár jövőre már nem fogunk beleférni a Dúnadan kategóriába, őszintén remélem, hogy össze tud még állni ez a csapat.

VISSZATÉRÉS KÖZÉPFÖLDÉRE

Tolkien Levelező Verseny 2023/2024 – Quendi kategória

Írta: Fírimar csapat

Ezen a versenyen először nagyjából tizenöt évvel ezelőtt indultunk, és idén úgy döntöttünk, hogy újra megpróbáljuk ugyanazzal a csapattal és névvel – végül is egy jó brandet sosem szabad megváltoztatni.

A munkamegosztás is nagyjából ugyanaz volt: ketten dolgoztunk mindenben, ami a képzőművészettel kapcsolatos, egyikünk az írással foglalkozott, és mindannyian próbáltuk megoldani a kvízt, később egyeztetve a válaszainkat. Biztosan nem a leghatékonyabb módszer, de végső soron azért csináltuk az egészet, hogy kicsit mind el tudjunk merülni a lore-ban.

Én (Bálint) lelkes voltam, végigpörgettem A Hatalom Gyűrűi sorozatot, hogy megalapozzam az első forduló hangulatát. Voltak kétségeim, hogy az internet mai állapotában hogyan fog működni egy kvíz, de az első forduló véget vetett az aggályaimnak, teljesen világos volt, hogy ezt egy egyszerű Google-kereséssel lehetetlen megoldani. A feladatok jó kihívást jelentettek, és egyszersmind szórakoztatóak voltak. Személy szerint különösen élveztem a kissé kulturális antropológiai jellegű feladatokat, mivel

a hétköznapi dolgok gyakran kevesebb hangsúlyt kapnak a hősi fantasyben.

A szervezők reszponzívak és segítőkészek voltak: nem okozott gondot, ha valamilyen okból kifolyólag nem tudtuk tartani a határidőt, ha előre jeleztük. Régi Quendi versenyzőként és korábbi szervezőként (Galendae) jó volt látni, hogy mennyien vesznek részt a megmérettetésben már a kezdetek óta, a többi résztvevő ismerős nevét látva már az első forduló után látszott, hogy erős lesz a mezőny.

A versenyt a magyar kategóriákhoz hasonlóan egy „döntő” zárta online formában. Itt már nem volt pontszerzési lehetőség, de a vállalkozó kedvűek bemutathatták Középfölde ihletésű jelmezeiket és ételeiket. Az eredményhirdetés mellett játék és kötetlen beszélgetés folyt, jó volt kicsit megismerni a világ különböző tájairól bejelentkező játékosokat.

A részvételt mindenkinek ajánljuk, aki szívesen töltene el havonta két-három napot Középfölde világában elmerülve – akár történetének kutatásával, akár homályos kérdések megválaszolásával, akár valami kreatív alkotással vagy írással.

EGY RÉGI-ÚJ ÉLMÉNY

Beltaine – 2024. április 30.

Írta: Réka és Gergő

Ha hiszitek, ha nem – hiába járunk hosszú évek óta (Réka 2013, Tirion/Gergő 2005 óta) az MTT rendezvényeire, nekünk eddig valahogy kimaradt a Beltaine. Talán nem szólított meg annak idején minket elsőre, vagy a társaság, amibe eleinte bekerültünk az MTT-n belül, annyira nem szokott ezen az eseményen részt venni, vagy mindig más volt prioritásban előrébb. Már ki tudja, de így alakult. Viszont idén eljutottunk végre! És aztán nem is győztünk értetlenkedni, hogy ez eddig hogy maradhatott ki nekünk.

A program végtelenül egyszerű, de nagyszerű volt: tábortűz, beszélgetés, sütögetés, naplementenézés (ez utóbiból Gergő kimaradt, mert fáradt volt felmászni, hogy lássa, de Réka azt mondta, nagyon szép és hangulatos volt) és gyertyagyújtás.

Persze mondanunk se kell, végtelen rutintalanul kezdünk ennek neki. Gondoltuk, hogy jó-jó, sütögetés, de nekünk nincs nyársunk, venni kéne sütnivalót, „ehh, mindegy, majd legközelebb felkészülünk”, úgyhogy betáraztunk szendvicseket. Ott ért a meglepetés, hogy „mi erre miért nem gondoltunk?!”, amikor láttuk, ahogy a felkészültebbek, a rutinosabbak előszedték a bicskát, és nyársat faragtak gallyakból vagy alufóliába pakolták az ételüket. Na, így kerül majd ez a sztori is a „viccesbe”, ha újra összeülünk anekdotázni legközelebb.

Előkerültek a sütnivalók, körbejártak a rágcák és a csokik, beindult a hangulat, és megjelentek arcok – némelyiket még nem is láttuk, vagy csak nagyon-nagyon rég. Beszélgetések itt-ott és amott, hol erről, hol arról, mindenki másvalamiről... Múltról, jelenről, jövőről. Ahogy szoktuk.

Nem is tudjuk, mennyi volt a top létszám, de érzetre olyan húsz-huszonötön biztos összejöttünk, és nagyon jó volt a hangulat végig. Talán, ha merészebbek meg fiatalabak lettünk volna, a kint éjszakázást is bevállaljuk, de így este tizenegy környékén inkább elindultunk haza sok jó élmény emlékével a tarsolyunkban, és azzal az ígérettel önmagunknak, hogy jövőre is jövünk, és a Lúthast se fogjuk kihagyni.

Akárhogy is, de valahogy rég hiányzó érzéseket pendített meg bennünk az este, és amikor lefele jöttünk a hegyről, arról beszéltünk, hogy így nekünk ez volt az, amikor azt mondod: MTT-ben vagy.

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

KÖZÖSSÉG, KIKAPCSOLÓDÁS, KÉPZELET

Tavaszi Találkozó – 2024. május 18–20.

Írta: Bálint Boglárka (Enola)

„Jé, tavasszal is lesz találkozó!” – amikor ez a hír szembeköszönt velem az MTT Facebook-oldalán, az elmúlt két KÖMT (Kreatív Őszi Művészeti Találkozó) élményei alapján mindjárt tudtam, hol fogom tölteni ezt a májusi hosszú hétvégét.

Jó úgy érkezni, hogy már a vonaton ismerős arcokba botlom. Mire Dinnyésen leszálltunk, már nagyban beszélgettünk – és ez vált a hétvége fő motívumává: visszalassítani kicsit a vizsgák és melók szaladásából, talán hónapok óta először viszontlátni barátokat, nosztalgizálni, előre tervezni a nyári programokat (nem utolsó sorban a Tolkien Tábor), és persze megosztani a jelen pillanatait.

Szervezett programokból sem volt hiány, a két napba három műhelysáv is belefért – kis ágyfoglaló és megnyitó után már mentünk is az elsőre. Ez számomra íróműhelyt jelentett, ahol a Cards Against Humanity mintájára ismerkedtünk egy regény szerkezetének alapköveivel, illetve

a vázlatírás mikéntjével (a főhőstől a konfliktusokon át a helyszínéig). A különböző kategóriákból húzott kártyák sorrendjét ugyan néha elkevertük, így a lyukas szövegbe beillesztve a szupermarketből lett konfliktus, vagy éppen a féreglyuk kvalifikált ellopható járműként – ezzel együtt az alkalom végére mindenki kísérletezhetett a saját stílusának megfelelő vázlatolással, legyen az egy komplex cselekmény-összefoglaló, vagy épp egy kiragadott jelenet.

Ha esetleg valakinek ezek a történetek nem vettek volna elég szokatlan fordulatokat, akkor a vasárnapi asszociációs workshopon közösen igyekeztünk bizonyítani, hogy egy csomag Dixit és egy tucat mesélő szabad asszociációi hamar túlszárnyalják a legmeredekebb egyéni ötleteket. Mindezt egy jugger mérkőzés „lágy” háttérzenéjére, mert bizony a helyszínhez tartozó füves foci pályája területén ilyen csapatjátékokra is lehetőség volt. Aki pedig kisebb létszámú sportra vágyott, a történelmi vívás alapjait sajátíthatta el.

A kézműveskedés sem hiányozhatott a kínálatból, legyen szó horgolásról, figurafestésről, ékszerkészítésről vagy épp főzésről. Én a textilfestést próbáltam ki helyben talált, illetve magunkkal hozott festőnövények segítségével, de a látottak alapján a többi műhely is klasszul sikerült.

Az esték kötetlenül teltek – és igen hosszúra nyúltak. A társasos asztalok körül megmentésre került Középfölde, és

az Ökörkör Elnökét is megválasztottuk. A tábortűz mellől nem maradt el az éneklés, és a beszélgetés mindenről és bármiről, az egyetemről a númenoriak sorsáig.

A dalok még a hazafelé tartó vonaton is újra meg újra felcsendültek, ahogy lassan visszarázódottunk a pesti pályaudvar nyüzsgésébe. A búcsú persze sok öleléssel és némi könnyel járt – de az élmények emléke, remélem, már mindenki arcára újból mosolyt csalt. Az enyémre biztosan.

EGY EGÉSZEN HAGYOMÁNYOS LÍTHAS

Líthas – 2024. június 21.

Írta: Kaszab Zsuzsanna (Melian)

A nyárközép ünnepét – amit mi, MTT-sek Líthasnak hívunk – 2003 óta tartjuk a Kecse-hegy melletti régi kőfejtő katlanában: ebben az évben épp a nyári napforduló estéjén, június 21-én. (A „Líthas” kicsit szokatlan elnevezés: Tolkien a *Lithe* – a magyarban *Líte* – kifejezést használta a középföldei nyárközép-ünnepre; az, hogy mi mégis Líthasnak hívjuk, a Társaság közösséggé szerveződésének legelső éveiből maradt így.) Nem kell ilyenkor semmi nagyívű ünneplésre gondolni: a régi, rakott kőfalat mécsesekkel díszítjük fel, beszélgetünk, éneklünk, felidézünk a régi történeteinket, és persze örülünk a katlanba vezető ösvény végén felbukkanó újabb és újabb baráti arcoknak.

Kőfal a katlan túloldalán is van – az első években, 2003–2004-ben még oda tettük fel a mécseseinket, de azóta azt a részt benőtte az erdő, visszafoglalták a növények. A bal oldali fal viszont megmaradt: a középső részét telerakjuk gyertyákkal, főleg pirosakkal, sárgákkal és narancsszínűekkel, és ezek – méretüktől függően – órákon át lobognak, pislákolnak, némelyik egészen hajnalig.

Néhány évvel ezelőtt egyszer rave-partizók foglalták el a helyet, ezért most is felkészültünk arra, hogy esetleg hirtelen újat kell keresnünk. Ám szerencsénk volt: a katlanunk ott várt bennünket, és a falán sem gyakoroltak sziklamászók (ez az ország egyik legfőbb sziklamászó-gyakorlóhelye, de a mászók sötétedés előtt mindig hazamennek). A gyülekező emberek mindegyike hozott valamit, így a közös asztal hamar megtelt: ki gyümölcsöt (friss vagy feldolgozott állapotban), ki süteményt, ki sütni való zöldséget ajánlott fel.

Az utóbbi években ilyenkor ünnepeljük a Magyar Tolkien Társaság születésnapját is – idén két tortánk volt (bár majdnem nem lett egy se, mert kis híján elfelejtettük): egy Sacher és egy áfonyás, igen hamar elfogyott mindkettő.

Fél kilenc körül, amikor már közeledett a naplemente, elindultunk a felettünk magasodó Kecse-hegy apró fennsíkja és nyugati sziklasora felé. A felhős ég miatt semmi nem látszott a lemenő napból, de a napnyugta így is mindig hat: ültünk egyre csendesebben a mélyülő árnyékok között.

Mire visszaértünk a tűzhöz, szinte teljesen besötétedett: ilyenkor érezhető a hely igazi varázslatos hangulata, és ha

bárki megkérdezi, miért ragaszkodunk évente többször is ehhez a találkozóhoz (hiszen tavasszal a Beltaine-t, ősszel pedig a Mabont is megünnepeljük itt), hát ezért a hangulatért: a ropogó tűz, a falon égő gyertyák látványa, a kis csoportokban beszélgető vagy a tűz körül sütögető barátaink miatt.

Vannak szövegek és dalok, amik az évek alatt annyira belénk rögzültek, hogy ilyenkor el kell hangozniuk: Pilinszky János *Apokrifje*, a Misztrál zenekar Kárpáti Tibor-versfeldolgozása, a *Gyöngyöt az embernek*, Kaláka-, Republic- és Kollár-Klemencz-dalok.

Ebben az évben is maradtunk néhányan hajnalig, ám a napfelkelte szintén elmaradt: az ég továbbra is felhős volt, a nap elbújt, és még az eső is elkezdett cseperegni – annyira, hogy gyorsan összekapkodtuk a maradék holminkat meg a két szemeteszákot, és kimentünk a katlan melletti kis mezőre, ahol a fedett asztalok mellett vártuk meg, hogy a hajnali zápor elálljon. De még mielőtt az eső elkezdett volna esni, a tűz még forró hamujában kávéfőztünk dzsejében, török kávéfőzőben – finom lett, édes és viszonylag erős –, ezt pedig már az eső elől a tető alá menekülve ittuk meg, kicsit álmosan és bágyadtan az ilyenkor mindig túl rövid éjszakától. Fél hét körül pedig már a Kolosy téren búcsúztunk egymástól, ki-ki a saját otthona felé véve az irányt.

Ha az időjárás megengedi, szeptember végén összegyűlünk a Mabonra is: megünnepelni az őszt.

Fotó: Orthmayr Flóra (Metaflora)

MORDOR KÜLDÖTTEI

A gyűrűlidércek története

Írta: Tóth-Palásthy Luca (Laerthel)

„Kilencet a halandó embereknek adott, büszke és hatalmas embereknek, és ezzel törbe ejtette őket. Már régen az Egy Gyűrű uralma alá kerültek, gyűrűlidércek lettek, árnyak a nagy Homályban, uruk legfélelmetesebb szolgálói.”

Szürke Gandalf szavai ezek A Gyűrű Szövetségéből. Az olvasó ekkor, Arda évezredes történelmének távlatából hall először a rettenetes gyűrűlidércekről – és Frodóhoz hasonlóan még nem sejtí, hogy a nazgûlok közelebb vannak, mint hinné, múltból elősejlı alakjuk hamarosan a valóságban is felbukkan. A hobbitok kezdetben nem tudják, hogy az őket üldözö Fekete Lovasok ezek a „gyűrűlidércek”: Gildor és társai visszatartják tőlük ezt a tudást, nehogy megbénítsa őket a félelem. Tolkien sokáig fukarkodik az információval a titokzatos „Fekete Lovasokkal” kapcsolatban, de a történet kezdetén ők Frodó és barátai legfélelmetesebb ellenségei: a sötét, ismeretlen veszély, amely Völgyzugolyhoz közeledve egyre nyíltabb, halálos fenyegetéssé válik.

Lidércek, fantomok és árnyak

A nazgûlok részben azért olyan rémisztöek, mert Tolkien világán belül is legendává váltak. Útjukat névtelen rettegés kíséri, a kutyák megvadulnak, a lovak megbokrosodnak közelségüktől, a gúnárok rájuk sziszegnek. Még Hobbitfalva külvilágról mit sem tudó lakói is érzik, hogy a csuklyás, fekete köpenybe burkolózó idegenek gonoszak, és rossz ötlet útbaigazítani őket, amikor egy bizonyos „Zsákost” keresnek.

A többség a harmadkorban egyszerűen Fekete Lovasokként emlegeti a gyűrűlidérceket. A ritkábban használt mordori nyelvű nazgûl elnevezés jelentése ’gyűrűlidérc’: a Gyűrűversből ismert *nazg* (gyűrű) és a *gûl* (lidérc, fantom, sötét árnyék) szavakból tevődik össze. A *gûl* egyébként sindarin jövevényszó a mordoriban, eredeti jelentése ’titkos tudás’ – később azonban Morgoth sötét varázslataira, tudására kezdték használni, így jelentésátvitellel kerülhetett át a Fekete Beszédbe is. Olykor, ha nem akarják kimondani a rettegett szót, a tündék Kilencekként is utalnak rájuk; a Középfölde Históriajában pedig helyenként az *Úlairi* névvel illetik őket. Ez egy quenya kifejezés – Michael Martinez kísérleti jelleggel a ’természetellenes árny’ vagy ’árny-lény’ jelentést társítja hozzá. (Az *ú-* fosztóképző más quenya kifejezésekben is megjelenik – például *Úmanyar*: ’nem amani’.)

Sauron megrontott hívei

Arda másodkoráról viszonylag keveset tudunk, a nazgûlok története azonban ezekben az időkben kezdődik. Az

Esztendők számlálása szerint a másodkor 2251. esztendéje táján tűntek fel először. Beleriand földje ekkorra már elpusztult, A Gyűrűk Urából ismert birodalmak viszont még vagy egyáltalán nem, vagy csak korai formájukban léteztek. Sauron – vagy ahogy ekkoriban hívta magát, Annatar, az Ajándékok Ura – kilenc Hatalomgyűrűt adott az embereknek, hetet a törpöknek. A Három Gyűrű kovácsolásában ugyan ő maga nem vett részt, de mivel azok is részben az ő módszereivel készültek, befolyása korlátozottan ugyan, de rájuk is kiterjedt. Sauron az utolsó Hatalomgyűrűt titokban kovácsolta magának: ezzel, az Egy Gyűrűvel irányíthatta a többi tulajdonosát. Amikor a másodkort lezáró utolsó csatában levágták az újjáról, azonnal vereséget szenvedett, és testetlen árnyként menekült el Mordorból. Lénye és hatalma nagy részét addigra a Gyűrű hordozta magában, nélküle szinte tehetetlen volt.

A nazgûlok abból a kilenc halandó emberből lettek, akiknek Sauron a Kilenc Gyűrűt ajándékozta, melyeket – hasonlóan a Hét Törpgyűrűhöz – Celebrimborral közösen készített. A Gyűrűk fokozatosan legyőzték a kilenc kiválasztott ember akaratát, és örökre Sauronhoz láncolták őket. A Gyűrűk kezdetben felbecsülhetetlen értékű ajándéknak tűntek. Hatalmat és anyagi javakat hoztak viselőiknek: „királyok, varázslók és hadvezérek” lettek belőlük, ahogy A *szilmarilok* is említi. Ez a hatalom azonban nem volt a sajátjuk: a Gyűrűkhöz kötődött, és átítatta Sauron befolyása. A Hatalomgyűrűk segítségével elkövetett tettek rövidtávon csodálatosnak tűntek, az idő próbáját azonban nem állták ki: hosszabb távon háborúhoz, viszályhoz, gyilkosságokhoz, örülethez vezettek. Ahogy az Egy Gyűrű Bilbóét és Gollamét, ezek a Gyűrűk is meghosszabbították a viselőik életét – de szörnyű áron. Kezdetben irányíthatónak tűntek. Viselőik csupán akkor váltak láthatatlanná az emberi szemnek, ha a kedvük úgy tartotta, és belepilanthattak a világ halandó ember számára nem látható tartományaiiba is: Frodó is ezt tette minden alkalommal, amikor felhúzta az Egy Gyűrűt. Az árnyékvilág azonban csapdát rejtett, a leendő nazgûlok gyakran csak azokat a fantomokat látták, amelyeket Sauron eléjük vetített.

A Gyűrűk birtokosai akaraterejüktől és jószándékuktól függően egymás után váltak Gyűrűik, és ezáltal Sauron rabjaivá. Amikor hatalma teljes lett rajtuk, örökre láthatatlanná váltak, átléptek az árnyak birodalmába. Így

lettek belőlük gyűrűlidércek. Csapdába estek az anyagi és a lidércvilág között: ők maguk a lidércvilág létezőivé váltak, Sauron akarata és parancsai viszont rákényszerítették őket, hogy egyben a fizikai világ résztvevői is legyenek.

Miféle lények lettek belőlük?

A magyar hiedelemvilágban a „lidérc” gyűjtőnév. Tájégségtől függően jelenthet mindenfajta segítő és ártó szellemet, fényjelenséget vagy egyéb természetfelettinak tűnő tapasztalást. Az angol *wraith* szó azonban, bár leggyakrabban lidércnek fordítjuk, eredeti jelentése szerint inkább kísértethez hasonló, és általában egy konkrét személyről szóló látomásra utal. Emellett viszont még van egyfajta ’formátlan sötét árny’ jelentése is, és ez talán közelebb áll a magyar lidérchez – meg a nazgûlokhoz is.

A tolkien lidércvilág élesen elválk a fizikai valóságtól, létezői azonban képesek az anyagi világban is jelen lenni, ha elég erős hozzá az akarata. A valák akaraterije arra is elegendő volt Arda első napjaiban, hogy teremtsen, illetve a természet erőinek parancsoljon, ám egy halandó ember akarata még egy Hatalomgyűrű birtokában sem lehet ennyire erős. Úgy tűnik, hogy miután behódoltak a Gyűrűk akaratának, a nazgûlok csak Sauron hatalma által ölthettek látható, anyagi formát.

A nazgûlok lidércmivoltából következik, hogy *A hobbit*-filmtrilógia második részében mutatott sírok, amelyekbe „Észak emberei” (így valószínűleg Aragorn ősei) temették a nazgûlokat Dol Guldur erődjében, nem felelnek meg annak, amit a tolkien mitológiából tudunk. A nazgûloknak ekkorra már rég nem volt a szó szoros értelmében vett fizikai testük, amit eltemethettek volna – legfeljebb a ruházatukat vagy a fegyvereiket zárhatták így sírboltba. Ahogy Gandalf magyarázza Frodónak *A Gyűrű Szövetségében*: „... a fekete öltözkük is igazi, s csak azért viselik, hogy ha eleven lényekkel akad dolguk, a semmi voltuknak alakja legyen.”

A nazgûlokon nem fogott minden fegyver: Trufa például a Sír buckákból származó törét használta a Boszorkányúr ellen, amit kifejezetten az ő elpusztítására kovácsoltak. A nazgûloknak is voltak fegyvereik, köztük az elátkozott morgultörök. Pusztá jelenlétükkel is rettegést keltettek maguk körül, csak a külön erre kiképzett lovak túrták meg őket a hátukon. Leheletük, a „Fekete Lehelet”, valamint a közelségük ugyancsak mérgező, hosszútávon halálos volt, kiáltásuk pedig kétségbeesést és félelmet keltett bárkiben, aki hallotta. Tolkien 210. levelében nyíltan kijelenti, hogy a félelemkeltés volt a legfőbb fegyverük: „Nincs hatalmas testi erejük, hogy szembe szálljanak azokkal, akik félelem nélkül képesek megállni előttük – de annyi

bizonyos, hogy a sötétben sokkal erősebbek, ahogy a félelem is, amit keltenek.” A Boszorkányúr emellett még arra is képes volt, hogy a pusztá hangjával összetörjön egy pengét – például Frodót –, vagy meggyengítse Minas Tirith kapuját. A legendárium nem említi, hogy a többi nazgûl képes volt-e ilyesmire.

Ezen túl van néhány más fizikai aspektusa is a nazgûlok létezésének. Megérzik például az élőlények vérének szagát, és a szemük izzik: utóbbit Éowyn és Trufa is látják, amikor a Boszorkányúrral harcolnak. Frodó pedig azt is megtapasztalja, a lidércvilág síkján milyenek a nazgûlok: „A sápadt arcokból könyörtelen szemek izzottak; palástjuk alatt hosszú, szürke köntös; ősz hajukon ezüstsícsak; szikár kezükben acélkard. Tekintetük szinte átdöfte Frodót [...] A harmadik nagyobb volt, mint a többi; haja hosszú és csillogó, sisakján korona. Egyik kezében hosszú kardot tartott, a másikonban törte; a tör is, a törte tartó kéz is halványan derengett.”

Bármilyen iszonyúnak tunktek is szemtől szembe, ha megfosztották őket testi formájuktól, a nazgûlok nem vehették fel a harcot az anyagi világban létezőkkel – sőt, nem is láthatták az anyagi világot úgy, ahogyan ők. Csak azokat látták igazán tisztán, akiknek a lidércvilág síkján is erős volt a jelenléte: például Glorfindelt – vagy Frodót, mikor a Gyűrűt viselte. Ahogy Aragorn fogalmaz: „nem úgy látják a fény világát, mint mi, de alakunk árnyékot vet a lelkükbe, s azt csak a déli nap foszlatja szét; sötétben pedig olyan jeleket és formákat is észlelnek, amelyek előlünk rejtve maradnak: ilyenkor a legveszedelmesebbek. És mindig, minden időben megérzik az élőlények vérének szagát: kívánják és gyűlölik. De más érzékeik is vannak, nem csak a látás meg a szaglás. Mi is érezzük az ő jelenlétüket: mihelyt ideértünk, nyugtalanság támadt a szívünkben, pedig még nem is láttuk őket; ők pedig még erősebben észlelnek bennünket.”

Szintén érdekes részlet, hogy látványosan idegenkednek, mondhatni félnek a tüztől és a víztől. Tolkien több jegyzetében is leírta, hogy utóbbi koncepció elég problémás, hiszen több folyón is át kellett kelniük, míg rátaláltak a Megyére. Maga az elképzelés azonban a folklórban gyökerezik: az angolszász hagyományok szerint a legtöbb gonosz lény nem tud átkelni a folyóvízen. A nazgûlok minden alkalommal vonakodtak hozzáérni a vízhez, átkelni rajta, de szükség esetén megtették. Elrond nem azért fordította ellenük a folyót, mert az mindenestül elpusztíthatta volna őket, hanem azért, hogy megfossa őket a fizikai formájuktól, ideiglenesen ártalmatlanná téve őket.

Örökre Sauron szolgálatában

A gyűrűlidércek tehát a númenori lázadások és belharcok idején tunktek fel először, és hamar Sauron legfélelmetesebb

szolgáiként kezdték őket számontartani. Mindössze kettőt nevesít közülük a legendárium: egyikük a Boszorkányúr, másikuk a *Befejezetlen* regékben megemlített Khamúl, a rangsorban a második, aki emberként keletlakó volt. Még annyit tudunk, hogy három nazgúl is Númenor hatalmas-ságai közül került ki.

A gyűrűlédércек egészen a harmadkor első évezredé-ig Sauron „jobbkezeként” működtek – de azt is mond-hatnánk, hogy akarátának egyszerű kivetüleaseivé váltak. Ha Sauron éppen ereje teljében volt, a nazgúlok is tevė-kenykedtek, ha pedig éppen legyőzték (mint a másodkor végén), akkor ők is eltűntek. A másodkort lezáró csata

után legközelebb az angmari háborúk idején hallunk róluk. Ebben a korszakban, a harmad-kor ezredik éve táján Gondor fénykorát élte, azonban a Nagy Zöldeerdőre Sauron árnya vetűlt, ezért a tündėk Bakacsinerdőnek kezd-ték hívni. Sauron elfoglalta az Amon Lanc (Csupasz Domb) magaslatán álló erődöt, a tündėk ezután kezdték Dol Guldurnak (Bo-szorkányság Hegyének) nevezni ezt a helyet. Sauron befolyása lassan, szinte észrevétlenül terjedni kezdett – a hobbitok ősei is ezért kezdtek erről a környékről a későbbi Megye felé vándorolni. Az istarok és a tündėk vezetői hosszú ide-ig úgy gondolták, hogy Dol Guldur titokzatos árnya nem maga Sauron lehet, hanem valamelyik nazgúl, leginkább a Boszorkányúr; emiatti habozásukért azonban nagy árat fizettek. Mintegy háromszáz évvel a Dol Guldur-i árny megjelenése után a Boszorkányúr halandó embereket gyűjtött maga köré, és megalapította Angmar királyságát északon: ez az új állam folyamatos háborúban állt Arnor királyságaival – Rhudaurrel, Cardolannal és Arthedainnal –, ahol a dúnadanok, Aragorn ősei éltek. Seregei először Rhudaurt foglalták el, majd Cardolan ellen vonultak, és végűl Völgyzugolyt is megostromolták. Ez utóbbit nem sikerűlt bevenniük, Cardolant azonban elfoglalták, lakos-ságának nagy részét elpusztították. Csak néhányan mene-kűltek el: dél felé Minhiriathba, illetve nyugatra a későbbi Sír buckákhoz, ahol egy ideig még kitartottak. Arthedain királysága ezután még mintegy ötszáz évig létezett, ám folyamatosan harcolnia kellett Angmarral. Angmar erői végűl bevették a fővárost, Fornostot, ezzel elpusztítva a dúnadanok utolsó, még fennálló királyságát Északon – ezután azonban Arthedain megmaradt erői, Gondor és a lindoni tündėk együtt szétverték Angmar csapatait. Ebben a csatában Glorfindel is részt vett, és megjósolta, hogy a Boszorkányúr nem „eleven ember” keze által fog meghalni.

Kép: Dolozselek Tünde
[Művészeti Pályázat 2020]

Angmar királysága így elpusztult, a Boszorkányúr kö-vetői szétszéledtek, ő maga pedig Mordorba menekűlt, és összehívta a többi gyűrűlédércet, hogy előkészítsék Sau-ron visszatérését. Nem sokkal ezután megostromolták és bevették Minas Ithilt, Gondor egyik keleti erősségét: eb-ből lett Minas Morgul. A Minas Ithilben őrzött palantír is a nazgúloké, és ezáltal Sauroné lett. A Boszorkányúr már Minas Morgul uraként hívta párviadalra Gondor utolsó királyát. A legyőzhetetlen harcos hírében álló Eärnur el is fogadta a kihívást, ám soha nem tért vissza: ettől kezdve uralkodtak Gondorban helytartók.

Az Éber Béke évei alatt, amíg Sauron a Fehér Ta-nács elől rejtőzködött, a nazgúlok a Morgul-völgyben maradtak, egyszer sem mutatkoztak. Amikor azonban a harmadkor 2942. évében – *A hobbit* cselekményével egyidőben – a Fehér Tanács kiűzte Sauront Dol Guldurból, ő visz-szatért Mordorba. Pár évvel később ki is nyil-vánította a jelenlétét, és megkezdte Barad-dűr újjáépítését – innentől pedig felgyorsultak az események, ugyanis Gollam, aki ekkor vala-hol a Bakacsinerdő szélén tanyázott, Mordor felé indult. Még mindig akkora volt rajta az elveszített Gyűrű befolyása, hogy Sauron kö-zelsége rettegése ellenére vonzotta őt. Nagyjából ezzel egyidőben Sauron elkűldte Khaműlt és két másik nazgűlt, hogy foglalják vissza Dol Guldurt.

Gollam végűl fogságba esett Mordorban, és Sauron megtudta tőle, hogy az Egy Gyűrű a Megyében van – egy olyan földön, amiről ő még nem is hallott –, egy Zsákos nevű félszerzetnél. Gollam azonban igyekezett eltorzítani, amit tudott – mivel ő is magának akarta a Gyűrűt, vetélytár-sat látott Sauronban, hátráltatni akarta. Elhitette vele, hogy a „félszerzetek földje”, ahová Bilbó is valósi, az ő szűlőföldje mellett, a Nőszírom folyó partjainál fekszik. Sauron elen-gedte Gollamot, azt remélve, hogy szintén Bilbó nyomá-ba ered, és így, még ha hazudott is, nyomra vezet majd a nazgúlokat. Gollam szökése után azonban olyasvalami történt, amire nem számított: Aragorn elkapta Gollamot, és Thranduil udvarába vitte, ahol gondosan őrizték.

Sauron megijedt a lehetőségtől, hogy kiderűlnek a ter-vei, ezért kapkodni kezdett. Kémei és követői eredménytele-nek voltak a keresésben, ráadásul megtudta, hogy Saruman titkon magának akarja a Gyűrűt. Emiatt a nazgúlokra bízta a felkutatását: az ő árulásuktól nem kellett tartania, hiszen saját akarat híján nem eshettek kísértésbe, hogy meg-tartsák. A nazgúlok Fekete Lovasokként indultak útnak, és elsőként az erebori törpőknél kérdezősködtek a hob-bitokról: Dáintól azt kérték, vezesse nyomra őket, hogy

Sauron visszaszerezhesse „ezt a kicsi gyűrűt, a legkisebbet valamennyi közül.” A törpök viszont nem akarták elárulni Bilbót, húzták az időt, amíg tehették.

Sauron ezután nyíltan megtámadta Thranduil birodalmát és ezzel egyidőben Gondort is, lerohanva Osgiliath: ebben a csatában előreküldte a nazgúlokat, mintha a valódi seregnek ők csak az előőrse lennének. Valójában a két összehangolt támadás csupán figyelemelterelés volt. Sauron parancsára a nazgúlok a legnagyobb titokban indultak a Gyűrű után, nehogy a Bölcsék – Gandalf, Galadriel, Elrond, esetleg Círdan – megsejtsék, mit keresnek ennyire távol Mordortól. Egészen az Anduin partjára „ruhátlanul és gyalogszerrel” haladtak – ez az ő esetükben azt jelenti, hogy láthatatlanul. Az Anduin nyugati partján, Sarn Gebirnél találkoztak (ahol az orkok később rajtaütnek a Gyűrű Szövetségén, és Boromir a halálát leli), itt megkapták Rohanból lopott hátasaikat. Észak felé indultak, hogy megtalálják a Megyét. Ekkor még csak heten voltak, Khamûl – aki Dol Guldurban maradt – és a vele álmószó kilencedik nazgúl Celebrant mezején csatlakozott hozzájuk. Tőlük a többiek megtudták, hogy Gollam megszökött, Nőrsziromföldén pedig nem élnek hobbitok. Jobb híján észak felé folytatták útjukat.

Ott nem jártak sikerrel, Sauron ezért Vasudvardba küldte őket, mert sejtette, hogy Saruman többet tud a Gyűrűről, mint amennyit elárul. Két nappal azután érkeztek oda a nazgúlok, hogy Gandalf megszökött Saruman fogságából, Saruman pedig varázsereje segítségével meggyőzte őket, hogy kövessék inkább Gandalfot: ne tőle kérdezzék, hol a Gyűrű, mert Gandalf többet tud róla. Ezután Gandalf nyomába eredtek, helyette azonban Kígyónyelvű Grímával akadtak össze. Gríma felfedte előttük Saruman hazugságát, és elárulta azt is, hol keressék a Megyét.

Ezután a nazgúlok különváltak, és négy különböző úton jutottak el a Megyébe. Útközben kémeiket toboroztak maguknak: erről több különböző változat is létezik a *Befejezetlen regékben*. A Christopher Tolkien által legteljesebbnek ítélt szövegváltozatban a dúnadanok megpróbálták a nazgúlok útját állni, de nem vehették fel velük a versenyt. A nazgúloknak végül sikerült Frodó és a Gyűrű nyomára bukkanniuk, egészen Völgyzugolyig üldözték őt és társait. „Testük” azonban a Bruinenbe veszett, és Frodót sem sikerült az árnyékvilághoz láncolniuk a morgultőr által ejtett sebbel: Elrond (nagyjából) begyógyította azt.

A nazgúlok ezután visszatértek Mordorba, ott új fizikai formát kaptak Saurontól, és ekkortól nyíltan vettek részt a háborúban. A csatákba meg nem nevezett repülő lények hátán harcolva tértek vissza. Ezek Peter Jackson filmjeiben sárkányszerű, pikkelyes szörnyek, a könyvben viszont

inkább torz, madárszerű lények, melyek iszonyatot és rettegést keltenek bárkiben, aki rájuk néz: „*valami szárnyas jószág; ha madár, nagyobb, mint bármi más madár; csupas, se pikkelye, se tolla, s roppant szárnya is inkább karmos ujjak közt feszülő bőrhártya. Tán valami régibb világ teremtménye, olyan fajta, mely elfeledett hegyek közt senyvedt a hold hidegében, túlélte idejét, s rút kőfészkében keltette ki utolsó, elkésett, s minden rosszra képes fészekalját. S a Sötét Úr megszerette, döghúson fölnevelte, míg csak nagyobbra nem nőtt valahány fiókája, mint bármi más szárnyas jószág valaha is; s lóul adta őket szolgálai alá. Most mind lejjebb-lejjebb siklott, behúzta bőrhártyás ujjait, vijjogva telepedett rá Hósörény tetemére, belevájta karmát, s ráhajtotta hosszú, kopasz nyakát.*”

A Boszorkányúrral Éowyn végzett – Trufa segítségével – a pelennori csatában. Glorfindel jóslata ezzel valóra vált: valóban nem „ember” végzett a Nazgúlok Urával, hanem egy nő és egy hobbit.

A többi nazgúl akkor veszítette el minden erejét, amikor az Egy Gyűrű a Végzet Hegyének tüzebe zuhant – mivel Sauron elvesztette a hatalmát, őket sem kötötte többé e világhoz semmi; a Kilenc Gyűrű hatalmát veszítette, mivel elpusztult az Egy: „*És a vihar szívében, vijjogva, mely minden más hangon áthatott, mint megannyi mennykő csaptak le a nazgúlok, a föld és az ég izzó romjai közé, fellobbantak, összezsugorodtak, s eltűntek, nem voltak többé.*”

Hogy ezután mi lett a lelkükkel (féájukkal), azt a legendárium nem említi.

Források:

- Carpenter, Humphrey (szerk.): *The Letters of J.R.R. Tolkien*. HarperCollins, London, 2023.
- Fonstad, Karen Wynn: *Középfölde Atlasza*. Ciceró, Budapest, 2017.
- Martinez, Michael: Are The Nazgûl Really Afraid of Water? *Middle-earth Blog*. Elérés: middle-earth.xenite.org/are-the-nazgul-really-afraid-of-water. Letöltve: 2024. 08. 09.
- Martinez, Michael: Did The Nazgûl Have Physical Bodies? *Middle-earth Blog*. Elérés: middle-earth.xenite.org/did-the-nazgul-have-physical-bodies. Letöltve: 2024. 08. 09.
- Martinez, Michael: What Happened to the Nazgul after Sauron Died? *Middle-earth Blog*. Elérés: middle-earth.xenite.org/what-happened-to-the-nazgul-after-sauron-died. Letöltve: 2024. 08. 09.
- Martinez, Michael: What is the Literal Translation of Úlairi? *Middle-earth Blog*. Elérés: middle-earth.xenite.org/what-is-the-literal-translation-of-ulairi. Letöltve: 2024. 08. 09.
- Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *The Silmarillion*. HarperCollins, London, 1999.
- Tolkien, J. R. R.: *A Gyűrűk Ura*. Európa, Budapest, 2008.
- Tolkien, J. R. R.: *Unfinished Tales of Númenor and Middle-earth*. William Morrow, New York, 1980.

A SINDARIN DIALEKTUSAI

Írta: Lőrinczi Gábor (Cerebrum)

A sindarin, mint az Tolkien műveiből ismert, eredetileg a szürke-tündék (sindák) nyelve volt, amelyet később a Középföldre visszatérő száműzött noldák is átvettek mindennapos használatra, sőt, a tündebarát emberek is széles körben használták saját nyelveik mellett. Középfölde színes és mozgalmas történelmének következtében a sindarin nem maradt egységes nyelv, hanem már fejlődése korai szakaszában számos, egyes esetekben elszigetelődve fejlődő dialektusra tagolódott szét. Az alábbiakban nagy vonalakban áttekintjük, hogy a különböző korokban milyen nyelvújásai alakultak ki a sindarinnak, mik voltak ezeknek a főbb sajátosságai, milyen változásokon estek át, illetve hogyan hatottak rájuk más nyelvek.

A cikkben használt rövidítések és szimbólumok:

CE	közös eldarin; az ősi tünde nyelv, amelyből a telerin nyelvcsalád (benné a sindarin) és a quenya leszármazott
DS	doriathi sindarin (doriathrin); az első korban Beleriand középső részén (Doriathban) beszélt sindarin dialektus
GS	gondori sindarin; a másod- és harmadkorban Gondorban beszélt sindarin dialektus
NS	északi sindarin (mithrimin); az első korban Beleriand északi részén beszélt sindarin dialektus
OS	ósindarin; a sindarin archaikus formája, amelyből a tulajdonképpeni sindarin kialakult
PS	„tisztá” sindarin; a sindarin adott korban hagyományosnak tekintett formája
Q	quenya; az Amanban élő tündék (vanyák és noldák) anyanyelve (összefoglaló megnevezés)
S	sindarin; a szürke-tündék (sindák) anyanyelve (összefoglaló megnevezés)
WS	(dél)nyugati sindarin (falathrin); az első korban Beleriand délnyugati részén beszélt sindarin dialektus
*	levezetett/származtatott szavak, kifejezések; ténylegesen nem szerepelnek a korpuszban, de rekonstruálhatók, képezhetők a korpuszban megjelenő szavakból vagy szógyökökből a Tolkien által lefektetett szabályoknak megfelelően

Az első kor dialektusai

Az első korban a sindarin nagy általánosságban két, egymástól jól elkülönülő ágra, egy kisebb északi és egy nagyobb déli ágra tagolódott, amelyek földrajzi határát az Ered Wethrin és az Ered Gorgoroth (eredetileg Eryd Wethrin és Eryd Gorgoroth, ld. lentebb) hegyláncai képezték (A *ábra*). Az északi dialektus (mithrimin) központja eredetileg Mithrimben volt, minthogy a sindák Morgoth visszatérése előtt soha nem telepedtek le túlságosan messzire a nyugati partoktól. A mithrimi tündék ritkán utaztak messzire hazájuktól, és az Ered Wethrint ritkán, és akkor is csupán rövid időre lépték át. Nagy részük teler (sinda) származású volt, bár a hagyomány szerint néhányan közülük eredetileg noldák voltak, akik – mivel túl messze jártak a parttól, vagy mert barátságot kötöttek az őket követő telerekkal – nem hajóztak el Amanba a többi noldával együtt.

Beszélőinek elszigeteltsége miatt az északi dialektus korán különvált, és nagyon eltérő irányba fejlődött a déli ág nyelvújásaitól, így számos tekintetben különbözött azoktól, különösen hangzásában (ld. lentebb). A noldák visszatérése, de különösen az emberek Beleriandba

érkezésének idejére jóformán külön nyelvvé vált, habár bizonyos mértékig a többi nyelvújást beszélők számára is érthető maradt. Az északi dialektus ekkortájt egy északnyugati és egy északkeleti ágra különült, melyek közül előbbi Hithlumban (beleértve Mithrimet és Dor-lómint) beszélték, míg utóbbit Ard-galen (későbbi nevén Anfauglith, illetve Dor-nu-Fauglith) és Dorthonion (a majdani Taur-nu-Fuin) felföldjein.

A nagyobb, déli ágon belül további két nyelvújás volt megkülönböztethető: a falasi (vagy nyugati) dialektus (falathrin), amelynek központja a Falas északi és déli kikötőjében, Eglarestben és Brithombarban volt, illetve a doriathi (vagy középső) dialektus (doriathrin), amelyet Thingol birodalmában beszéltek (A *ábra*). A vándorlásoknak és a népek közötti érintkezéseknek köszönhetően a déli ág a Morgoth visszatérését és Doriath elszigetelődését megelőző időkben gyakorlatilag egységes nyelv maradt, számottevő különbségek nélkül a (dél)nyugati és a középső nyelvújás között. A noldák visszatérése idejére azonban már a déli dialektusok is kellőképpen eltértek egymástól, habár korántsem olyan mértékben, hogy az komolyan akadályozta volna a beszélők közötti kommunikációt.

A Középföldre visszatérő száműzött noldák a sindákkal való barátság és szövetség kialakítása érdekében, valamint mivel kisebbségben voltak a sindák között, átvették a sindarin nyelvet – főleg az északi és a (dél)nyugati dialektust, bár a doriathi is hatással volt rájuk –, és legtöbbjük számára hamarosan ez lett az elsődleges nyelv, Turgon házában kivételével pedig hamarosan fel is hagytak anyanyelvük, a quenya mindennapos használatával. Ebben később az is szerepet játszott, hogy a doriathi Thingol király, miután értesült az alqualondői testvérmészárlásról, elrendelte, hogy a birodalmában többé senki nem beszélheti nyíltan a quenya nyelvet.

Az egyes dialektusok – a konzervatív doriathi kivételével (ld. lentebb) – sokat változtak a noldák hatására, és számos quenya szót, illetve jónéhány quenya jellegzetességet vettek át. A noldák nem csupán a kultúrájukra jellemző szavakat és kifejezéseket fordították át sindarinra (pl. Q *martan* (martam-) > NS *bartham* = WS *barthan* 'kőből

épült nagy ház'; Q *miruvóre* > S *miruvor* 'mézbor'; Q *noldo* > S *noll* 'nolda'), hanem saját neveiket is (pl. Q *Altariel* > S *Galadriel*) – vagy legalább hangzásukban sindarinizálták azokat (pl. Q *Findecáno* > S *Fingon*; Q *Angarátó* > S *Angrod*). A noldorizált, azaz a noldák nyelvhasználatára jellemző formájukban őrződtek meg egyes földrajzi nevek is, ilyen pl. a *Dorthonion*, amelynek „tisztá” sindarin megfelelője valójában *Dor i Thuin* 'Fenyők Földje' volt.

A quenya mint hivatalos nyelv egyedül Gondolinban maradt használatban, jóllehet a város lakosságának – amely nagyrészt Nevrastrból származott – legalább fele sinda származású volt, így a mindennapok nyelve itt is a sindarin volt. A gondolini dialektus a doriathi nyelvjárástól eltérően (dél)nyugati és északi elemeket is tartalmazott, valamint – többé-kevésbé sindarinizált formában – számos quenya szót olvasztott magába. Maga a *Gondolin* név is valójában a Q *Ondolindë* 'Éneklő Kő' részlegesen sindarinizált formája a szókezdő g- hang viszállításával (ti. < CE *gondō*) és a -de végződés elhagyásával, a „tisztá” sindarin alak ugyanis *Gon(g)lin(d)* (< *gond* 'kő, szikla' + *lind* 'dal(lam), ének') lett volna; 'Rejtett Szikla' jelentéssel pedig, ahogyan a város nevét általában interpretálták, *Gondolen* (< *gond* 'kő, szikla' + *dolen* '(el)rejtett, titkos').

A háborús idők „közös” sindarinjának – amely a (dél)nyugati nyelvjárásra épült (*B ábra*) – egységes fejlődését lényegében a noldák biztosították. Minthogy északon a tündék ki voltak téve Morgoth ellenségeskedésének, és nagyrészt rabszolgaságba kerültek vagy délre üzték őket, az északi dialektus gyakorlatilag kihalt – bár egészen Beleriand pusztulásáig éltek sindák kisebb erődökben vagy titkos rejtékhelyeken Mithrimben, Dor-lóminban és Hithlum más részein, akik megőrizték északi beszédüket, emellett Fëanor fiai és követőik, akik Beleriand keleti részén telepedtek le, szintén ezt a dialektust beszélték. Az északi sindarinról csupán szórványos feljegyzések maradtak fenn, jóllehet számos hely- és személynév megőrizte az emlékét (pl. *Hithlum*, *Dorlomin*, *Curufim*, *Celegorm* stb.), egyes szavai és nyelvi formái pedig bekerültek a mindinkább keveréknyelvvé váló „közös” sindarinba, amely a Sirion torkolatvidékén élő, főleg gondolini és doriathi menekültek körében is meghonosodott, és amely feltehetőleg a későbbi korok sindarinjának alapját is képezte (*B ábra*). A nagy háborúk idején a sindarin három fő ágra különült: a már fentebb említett (dél)nyugatira (amelyet Finrod noldái is beszéltek), egy lényegében az északi dialektusnak megfelelő keletire (amelyet Fëanor háza őrzött meg) és a korábban szintén említett középső vagy doriathi ágra (*A ábra*). Doriath pusztulásával a doriathi dialektus is

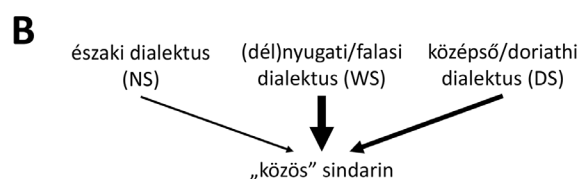
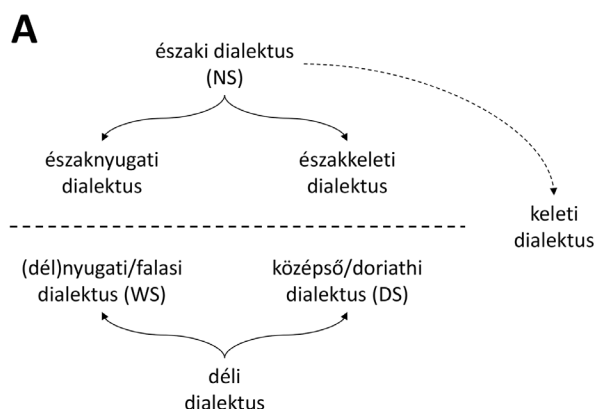
eltűnt, bár a háborúkat követő idők „közös” sindarinját nagyban befolyásolta ez a nyelvjárás is (*B ábra*).

Az északi dialektus

Az északi dialektus főbb fonológiai jellegzetességei közé tartozott a magánhangzók között álló (intervokális) *m* mássalhangzó megőrzése, amelyből a déli dialektusokban a noldák visszatérésének idejére *mh* (más átírással *ṽ*), majd *v* (-*f*) lett (pl. OS *lamana* > NS **laman* = WS **laṽan* > *lavan* 'állat'; Q *Tyelkormo* > NS *Celegorm* = WS **Celegorf*).

Az északi dialektus ugyancsak megőrizte a hosszú nyílt *ō* (< CE *ā*) magánhangzót, amely a többi nyelvjárásban rendszerint *au*-vá (-*aw*) diftongizálódott (pl. CE *nābā* > NS *nōf* = WS *naw* [< *nauw*] 'üreges, lyukas', vö. *Novrod/Grodnof* 'Vájtüreg' = *Nogrod* 'Törpüreg'). A hangsúlytalan szótagba kerülő vagy *m* előtt álló *ō*-ból ugyanakkor az északi dialektusban feltehetőleg *u* lett, pl. OS *Arōme* > NS *Arum* = WS *Araw* (< *Arau*) = Q *Oromē*.

A nazális mássalhangzók (*m*, *n*) és az *l*, *r* után álló zöngétlen zárhangok (*p*, *t*, *c*) fejlődésében szintén jelentős eltérések mutatkoztak meg az északi és a déli ág dialektusaiban. Míg a szóbeljei *mp*, *nt*, *nc* (*ñc*) és *lt* mássalhangzó-csoportokból a déli nyelvjárásokban *mph* (*mf*), *nth* (*ñp*), *nch* (*ñχ*) és *lth* (*lp*) lett – kivéve szavak végén, ahol a zárhangok ismét megjelentek (vagyis maradt az -*mp*, -*nt*, -*nc* [-*ñc*] és -*lt*) –, addig ezek az északi sindarinban minden pozícióban megőrződtek. Az *lp*, *lc*, illetve *rp*, *rt* és *rc* mássalhangzó-csoportokból ugyanakkor a többi dialektushoz hasonlóan az északiban is *lph* (*lf*), *lch* (*lχ*), illetve *rph* (*rf*), *rth* (*rp*) és *rch* (*rχ*) lett. A déli dialektusokban a szóbeljei

A sindarin dialektusai az első korban.

A: A főbb dialektusok és ezek egymáshoz való viszonya.

B: A „közös” sindarin létrejöttében szerepet játszó nyelvjárások.

mph (*mf*), *nth* (*np*), *nch* (*ñχ*) és *lth* (*lp*) mássalhangzócsoporthoz tartozókból a kiejtésben később zöngétlen *mm*, *nn*, *ññ* és *ll* (vagy más átírással *mh*, *nh*, *ñh* és *lh*) lett – jöllehet a régi írásmódot többnyire megtartották –, ezt követően pedig, hacsak nem követte őket hangsúlyos szótag, zöngés *mm*-mé (*m*-mé), *nn*-né, *ng*-vé (*ñg*-vé) és *ll*-lé változtak (pl. NS *cantui* = WS *canthui* > **cannui* 'negyedik'; NS *encui* = WS *enchui* > **engui* 'hatodik'; NS **toltui* = WS *tolthui* > *tollui* 'nyolcadik').

A *w*-re végződő mássalhangzócsoporthoz tartozókból, azaz a *tw*-ból, *dw*-ból, *thw*-ból és *nw*-ból az északi sindarinban *b*, *v* (*-f*), *f* (*ph*) és *m*, míg a többi dialektusban *d*, *dh*, *th* és *n* lett (pl. CE *katwā* > NS **cab* = WS *cadu* 'megformált, megmunkált'; CE *nidwō* > NS *nef* = WS *nedhu* 'párna'; CE *k^hit^hwā* > NS **hiph* = WS *hethu* 'ködös, homályos'; Q *Finwë* > NS *Fim* = WS *Finu*).

A szóbelseji *pp*, *tt* és *kk* hosszú zárhangok az északi dialektusban *p*-re, *t*-re és *c*-re egyszerűsödtek, szemben a déli dialektusokkal, ahol ezek réshangokká (*ph*, *th*, *ch*) alakultak át (pl. CE *appata*- > NS **apad*- = WS *aphad*- 'követ'; CE *kwettā* > NS **pet* = WS *peth* 'szó'; CE *rokkō* > NS **roc* = WS *roch* 'ló').

Az északi dialektus további jellegzetessége, hogy megőrizte a szóbelseji *h* mássalhangzót (pl. NS **ahum roc* = WS **aw* [*< aha^uv*] *roch* 'volt neki egy lova'), valamint hogy jónéhány, a déli ágra jellemző változás az északiban nem következett be. Ilyen pl. a szavak utolsó szótagjában lévő *i* és *u* magánhangzóknak a később eltűnő archaikus szóvégi *-a* hatására történő *e*-vé, illetve *o*-vá alakulásának – azaz az ún. *a*-mutációnak – a hiánya (pl. CE *lāminā* > NS *lōmin* > *lōmin/lōmin* = WS *loven* 'visszhangzó', vö. NS *Dorlomin* (*Dor-lōmin*) = WS *Dorloven* 'Visszhangzó Föld'; CE *kuldā* > NS **cull* = WS *coll* 'üreges, lyukas') vagy a szókezdő *s* lágy mutációjának ('lágyulásának') elmaradása (pl. *i* 'a(z)' + *sant* 'kert' > NS **i sant* = WS **i hant* 'a kert').

A doriathi dialektus

Bár az északi sindarint is sok archaikus vonás jellemezte (ilyen például az *m*-et, *n*-t és *l*-t követő zöngétlen zárhangok megőrzése), a doriathi dialektus (doriathrin) képezte az első korban a sindarin legtisztább és leginkább archaikus formáját – főleg alaktanának és szóképzésének tekintetében –, szoros összefüggésben Doriath történelmének alakulásával. A doriathrint tekintették egyszersmind a sindarin legudvariasabb és leggazdagabb szókinccsel rendelkező dialektusának is.

Alaktanát tekintve a doriathi nyelvjárás megőrizte a mindennapi nyelvhasználatban a főnevek, névmások és igei személyragok duális alakjait (pl. *galadh* 'fa' > *galadhad*

'két fa'; *men*- 'megy' > **menich* '[ti ketten] mentek', **menist* '[ők ketten] mennek' stb.), a partitív és kollektív többes szám közötti éles különbséget (pl. *galadh* 'fa' > *gelaidh* 'fák' = 'néhány vagy sok fa' ↔ **galadhath* 'fák' = 'az összes fa' [a világon, egy adott területen stb.]), továbbá a birtokos személyjel (egyes számban *-a*, többes számban *-(i)on*) használatát (pl. DS *Dagnir Glaurunga* = WS *Dagnir (an) Glaurung* 'Glaurung Elpusztítója/Veszte').

Szóképzését tekintve csaknem teljesen ellenállt az idegen eredetű szavak átvételének (ilyen pl. a 'törp' jelentésű, a többi dialektusban megjelenő *cadhad* szó, amely a khuzdúl *khazād* sindarinizált formája), és míg Thingol királysága fennállt, mentes volt a noldák befolyásától. Jó példa erre a „tisztá” sindarin *de* 'te [udvarias forma]' (vagy bizonyos kontextusban 'neked') személyes névmás, illetve a *-dh* egyes szám második személyű igei személyrag (pl. *men*- 'megy' > **menidh* '[te] mész'), amelyek csupán a doriathi sindarinban maradtak használatban, a többi dialektusban ezeket a noldák visszatérését követően a quenyából kölcsönzött *le* és *-l* váltották fel, amelyek használata egészen a harmadkorig megmaradt (ezt példázza a *Fanuilos le linnathon* 'Örökfehér, neked énekelek' sor a völgyzugolyi tündék himnuszában, illetve az alábbi rövid dialógus: *Linnathol?* – *Athon*. 'Fogsz énekelni? – Fogok!').

A doriathi sindarin fonológiai jellegzetességei közül a legfigyelemreméltóbb a magánhangzók között álló (intervokális) *m* spiránsná válásával kialakult *mh* (*ṽ*) hang megőrzése volt, amelyből a (dél)nyugati dialektusban *v* lett (pl. DS **Tinúviel* = WS *Tinúviel*). További sajátosság, hogy az *n* és *r* mássalhangzók kapcsolata a doriathi dialektusban nem eredményezett *dh*-t (pl. *aran* 'király' + *rúth* 'harag, düh' > DS *Aranrúth* = WS **Aradhrúth* vagy **Aradhruith* 'A Király Haragja'), valamint hogy a nazális mássalhangzókat megelőző *o*-ból *u* (pl. DS *lung* = WS *long* 'nehéz, súlyos', vö. *Mablung*), a *th*-t megelőző archaikus *uk*-ból pedig feltehetőleg *ú* lett (pl. OS **Lukthiene* > DS *Lúthien* = WS **Luithien*). A fentebb említett, *mp*, *nt* és *nc* (*ñc*) mássalhangzócsoporthoz tartozókat érintő változások is korábban kezdődtek meg és tovább haladtak a doriathi sindarinban, mint a többi nyelvjárásban.

A másod- és harmadkor dialektusai

Az első kort követően a sindarinnak jellegzetes – számos, az erdőtündék (nandák) nyelvéből (nandorin) származó szót, illetve hely- és személynevet magába olvasztó – dialektusai alakultak ki a Kódhegységtől keletre, a Nagy Zölderdő (későbbi nevén Bakacsinerdő) tündekirályságában, valamint Lórienben, ahol ez a harmadkor végére teljesen ki is szorította az erdőtündék nyelvét. Többek

között a 'Zöld Lomb' jelentésű *Legolas* név is a „tisztá” sindarin *Laegolas* dialektusbeli változata, ahogyan *Caras Galadhon* is valójában az erdőtünde *Caras Galadon* 'A Fák Városa' sindarinizált formája a nandorin *galad* 'fa' szó sindarin *galadh*-ra való lecserélésével és az archaikus birtokos személyjel (egyes számban *-a*, többes számban *-(i)on*) megőrzésével, a „tisztá” sindarin alak ugyanis *Caras i-Ngelaidh* lett volna. Hasonlóképpen, a *Lothlórien* név a nandorin eredetű *Lóri(n)and*-ból származik – a sindarin *loth* 'virág(zat)' szó előtagként való hozzáadásával –, a név „tisztá” sindarin megfelelője ugyanis 'Az Aranyló Virág Földje' jelentéssel *Lothlewerian(d)* vagy *Lothlewerien(d)*, 'Álomvirág' jelentéssel pedig *Lothlúrien* vagy *Lothlýrian* lett volna.

A „standard” sindarint ezidőtájt alighanem nyugaton, Eregionban, Völgyzugolyban, illetve Lindonban beszélték. Erre a noldák feltételezhetően jelentős hatást gyakoroltak, szemben a keleti erdőtünde dialektusokkal, amelyek több archaikus vonást megőrizhettek, lévén a nandák *sinda* urai jórészt doriathi származású tündék voltak.

Gondorban, a númenori menekültek (dúnadanok) által alapított Déli Királyságban szintén sajátos helyi változata alakult ki a sindarinnak, amely a nyelvnek a tündék által használt formájától jól megkülönböztethető volt, különösen hangzását tekintve (ld. lentebb). A változások ellenére ugyanakkor a gondori sindarin jórészt megőrizte „tisztaságát”, minthogy ismeretét az ősi idők nyelvi formáinak és szerkezetének megfelelően tanították. Númenorhoz hasonlóan a sindarin Gondorban is főként a nemes és tanult réteg nyelve volt, melyet közülük kezdetben sokan a mindennapok nyelveként, egyes családokban pedig anyanyelvi szinten használtak.

A gondori dialektus

A nyugori (adúni) nyelvből hiányzó, és emiatt idegen hangzású *ch* réshangból a gondori dialektusban a szavak belsejében rendszerint egy lágyabb *h*, a szavak végén pedig *c* lett (pl. GS *Rohan* = PS *Rochan(d)*; GS *Fen Hollen* = PS *Fen Chollen* 'Zárt Ajtó'; GS **roc* = PS *roch* 'ló').

Hasonlóképpen, a nyugoriból szintén hiányzó *y* (ý, ÿ) hangot a gondoriak többnyire *i*-nek (illetve *í*-nek) ejtették (pl. GS *yneb* /'inɛb/ = PS *yneb* /'ynɛb/ 'tizenkettő'; GS *cýron* /'ki:rɔn/ = PS *cýron* /'ky:rɔn/ 'újhold'; GS *lýg* /li:g/ = PS *lýg* /ly:g/ 'kígyó'). Az *y* (ý, ÿ) hang kiesésének következtében a főnevek és melléknevek partitív többes számú alakjának képzési módja is megváltozott, így a gondori dialektusban a többszótagú szavak utolsó szótagjában lévő *o* magánhangzóból többes számban *y* helyett *e* lett (pl. S *onod* 'ent' > GS *ened* = PS *enyd* 'entek'). Alighanem ez

az oka annak is, hogy az *ered*, nem pedig a hagyományos *eryd* (< S *orod* 'hegy') többes számú főnévvel találkozunk számos hegységnevében (pl. *Ered Mithrin* 'Szürke Hegység', *Ered Nimrais* 'Fehér Hegység', *Ered Lithui* 'Hamu-hegység' stb.), ami tehát a későbbi, feltehetőleg kifejezetten a gondori dialektusban megjelenő változás eredménye lehet.

A gondori sindarin egy további fonológiai jellegzetessége, hogy a szóbelseji *mph*, *nth*, *nch* (*nych*) és *lth* mássalhangzócsoporthoz – amelyekből a sindarin fejlődése során *mm* (*m*), *nn*, *ng* (*ñg*) és *ll* lett (ld. fentebb, *Az északi dialektus* szakaszban) – a hagyományos, régies írásmódot követve újra megjelentek az érintett szavakban (pl. GS *antha* = PS *anna* 'ad'; GS **danchen* = PS *dangen* 'legyilkolt, elpusztított'; GS *malthorn* = PS *mallorn* 'aranyfa').

Hogy a magánhangzók között álló (intervokális) *m*-ből létrejövő *mh* (ṽ) hang megőrzése a gondori dialektus egy sajátos, archaikus vonása lehetett-e, kérdéses, mindenesetre

Betű	IPA	Kiejtés
<i>a</i>	/a/	a magyar <i>á</i> és <i>a</i> között álló hang, mint az <i>a</i> az angol <i>father</i> szóban
<i>ae</i>	/æ/	a magyar <i>á</i> és <i>a</i> között álló hanggal egy szótagban kiejtett <i>e</i> hang
<i>ai</i>	/aj/	a magyar <i>á</i> és <i>a</i> között álló hanggal kezdődő és <i>i</i> -ben végződő hang, melynek a második fele közel áll a <i>j</i> -hez (hasonló, mint a magyar <i>máj</i> szóban)
<i>au</i> (-aw)	/au/	a magyar <i>á</i> és <i>a</i> között álló hanggal kezdődő és a magyarnál nyíltabb <i>u</i> -ban végződő hang; a szavak végén <i>aw</i> -nak írjuk
<i>c</i>	/k/	mindig <i>k</i> -nak ejtjük
<i>ch</i> (χ)	/x/	erősen ejtett <i>h</i> , hasonló, mint a <i>h</i> a magyar <i>doh</i> vagy a <i>ch</i> a német <i>Bach</i> szóban
<i>dh</i> (ð)	/ð/	az angol <i>father</i> szó zöngés <i>th</i> -jának felel meg
<i>i</i>	/i:/:	a hosszú magyar <i>í</i> -nél kissé hosszabban ejtett hang
<i>mh</i> (ṽ)	/m/	ejtése kb. mint az <i>m</i> -nek a magyar <i>hamvad</i> szóban
<i>ng</i> (ñg, ñ)	/ŋg/, /ŋ/	magánhangzók között, illetve <i>r</i> , <i>l</i> és <i>w</i> előtt nagyjából megfelel a magyar <i>inga</i> szó <i>ng</i> hangcsoportjának, a szavak elején és végén, illetve az <i>r</i> -től, <i>l</i> -től és <i>w</i> -től különböző mássalhangzók előtt azonban úgy hangzik, mint az <i>n</i> a magyar <i>harang</i> szóban vagy az <i>ng</i> az angol <i>ring</i> szóban
<i>o</i>	/ɔ/	a magyar <i>a</i> és <i>o</i> közé eső hang, mint az <i>o</i> az angol <i>hot</i> szóban
<i>ó</i>	/ɔ:/:	az előzővel megegyező, ám körülbelül kétszer olyan hosszán ejtett hang
<i>ō</i>	/v:/:	a nyújtottan ejtett magyar <i>a</i> -nak megfelelő hang
<i>ph</i> (f)	/f/	mindig <i>f</i> -nek ejtjük
<i>s</i>	/s/	a magyar <i>sz</i> -nek megfelelő hang
<i>th</i> (þ)	/θ/	az angol <i>think</i> szó zöngétlen <i>th</i> -jának felel meg
<i>ú</i>	/u:/:	a hosszú magyar <i>ú</i> -nál kissé hosszabban ejtett hang
<i>ui</i>	/uj/	<i>ú</i> -val kezdődő és <i>i</i> -ben végződő hang, ez utóbbi ejtése megközelíti a <i>j</i> -t (hasonló, mint a magyar <i>bújjik</i> szóban)
<i>v</i> (-f)	/v/	megfelel a magyar <i>v</i> -nek; a szavak végén <i>f</i> -nek írjuk
<i>w</i>	/w/	az angol <i>w</i> -nek felel meg
<i>y</i>	/y/	nagyjából a rövid magyar <i>ü</i> -nek felel meg
<i>ý</i>	/y:/:	a hosszú magyar <i>ü</i> -nek megfelelő hang
<i>ÿ</i>	/y:/:	a hosszú magyar <i>ü</i> -nél kissé hosszabban ejtett hang

A példákban szereplő, a magyartól eltérően ejtett vagy eltérően jelölt sindarin betűk és betűkapcsolatok kiejtése (zárójelben az alternatív betűzés).

Elessar király Csavardi Samunak írt levelében (a „Király levelében”) erre találunk példát: *ar ennas aníra i-aran Gondor ar Arnor ar Hír i Mbair Annui suilannad mhellyn in phain* és ott Gondor és Arnor királya és a Nyugatföldek ura üdvözölni kívánja minden barátját. Mint látható, a mondatban a *mhellyn* 'barátok' (< *mellon* 'barát') főnév tárgyesetű, és emiatt lágy mutáción átesett („lágylult”) alakja mint *mhellyn*, nem pedig mint **vellyn* szerepel (vö. *ú* 'nem' + *medin* 'eszek' > *úvedin* 'nem eszek'), jöllehet az *mh* kiejtése a harmadkorban már nem különbözött jelentősen a *v*-étől. Tekintve azonban, hogy az *ennas* és *suilannad* szavak nem a gondori dialektus szerinti formájukban (ti. **enthas* és **suilanthad*) jelennek meg, az archaikus *mh* használatát a levél választékos, tünde hagyományokat őrző stílusa is magyarázhatja.

Kitekintés

Mint hogy az ismert sindarin nyelvű szövegek legnagyobb része a harmadkorból vagy a negyedikor elejéről származik (ilyen pl. a fentebb már említett, völgyzugolyi tündék himnuszaként ismert *A Elbereth Gilthoniel*, vagy a leghosszabb ránk maradt sindarin nyelvű írás, a „Király levele”), a harmadkori, és ezen belüli is a „standardnak” tekinthető nyugati nyelvjárás az, amelyről a legtöbb információval rendelkezünk, és amelyet rendszerint értünk sindarin alatt, amikor nagy általánosságban beszélünk a nyelvről. Ennek megfelelően a legtöbb új keletű sindarin fordítás is ezen a dialektuson alapszik, és ezt veszik alapul a korpusz alapján összeállított nyelvtani összefoglalók és szószedetek is. Összefüggő szövegrészletek híján a többi harmadkori dialektusról csupán sejtéseink lehetnek (nem is beszélve a korábbi korok sindarinjáról), bár az egyes nyelvjárások fentebb bemutatott jellegzetességeinek ismeretében természetesen rekonstruálható, hogy hogyan hangozhatott egy mithrimin, doriathrin vagy éppen gondori dialektusban íródott mondat, vers vagy prózai alkotás.

Források:

Derdzinski, Ryszard: *Northern dialect of Sindarin*.

Elérés: elvish.org/gwaith/pdf/nsindarin.pdf

Letöltve: 2024. 04. 02.

Hammond, Wayne G. – Christina Scull: *The Lord of the Rings: A Reader's Companion*. HarperCollins, London, 2005.

Rausch, Roman: *The Mithrimin dialect of Sindarin*.

Elérés: sindanoorie.net/art/Mithrimin.html

Letöltve: 2024. 04. 02.

Salo, David: *A Gateway to Sindarin: a grammar of an Elvish language from J. R. R. Tolkien's Lord of the Rings*. The University of Utah Press, Salt Lake City, 2004.

Tolkien, J. R. R. (szerk. Carl F. Hostetter): *Eldarin Hands, Fingers & Numerals and Related Writings – Part Two*. *Vinyar Tengwar* 48, 2005.

Tolkien, J. R. R. (szerk. Carl F. Hostetter): *From The Shibboleth of Feanor*. *Vinyar Tengwar* 41, 2000.

Tolkien, J. R. R. (szerk. Carl F. Hostetter): *The Rivers and Beacon-hills of Gondor*. *Vinyar Tengwar* 42, 2001.

Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Gilson): *The Feanorian Alphabet, Part 1 and Quenya Verb Structure*. *Parma Eldalamberon* 22, 2015.

Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Gilson): *Words, Phrases and Passages in The Lord of the Rings*. *Parma Eldalamberon* 17, 2007.

Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *Sauron Defeated*. HarperCollins, London, 1993. (The History of Middle-earth IX.)

Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *The Lost Road and Other Writings*. HarperCollins, London, 1992. (The History of Middle-earth V.)

Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *The Peoples of Middle-earth*. HarperCollins, London, 1997. (The History of Middle-earth XII.)

Tolkien, J. R. R. (szerk. Christopher Tolkien): *The War of the Jewels*. HarperCollins, London, 1995. (The History of Middle-earth XI.)

Tolkien, J. R. R. (szerk. Humphrey Carpenter): *The Letters of J. R. R. Tolkien*. HarperCollins, London, 1995.

Tolkien, J. R. R.: *The Lord of the Rings: The Return of the King*. HarperCollins, London, 1993.

Tolkien, J. R. R.: *The Silmarillion*. Ballantine Books, New York, 1989.

Tolkien, J. R. R.: *Unfinished Tales*. HarperCollins, London, 1998.

Kép: Gál Luca [TLV 2022/2023]

VISZI TOVÁBB, AKI VISZI TOVÁBB

Készítette: Bartók Nagy Tamás (Toma) és Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Sági Kiss Dániel (Alew) másfél évtizede tagja a Magyar Tolkien Társaságnak, és egyből belevetette magát mind a szervezés, mind a szervezet sűrűjébe: még a Lassi Laurië főszerkesztője is volt! A vezetőségbe egy hosszabb szünet után társelnökként tért vissza három évvel ezelőtt. Az elnökségi munkáról, az MTT múltjáról, jelenéről és jövőjéről kérdeztük.

Miért döntöttél úgy három évvel ezelőtt, hogy belevágasz a társelnökösködésbe?

Azt éreztem, hogy egyrészt van energiám, másrészt van eltökéltségem arra, hogy tegyek valamit az MTT-ért – vagy máshogy tegyek, mint eddig –, és hogy társelnökként fogok tudni majd kicsit könnyebben, hatékonyabban és gyorsabban dolgozni azokkal a dolgokkal, amik fontosak nekem, illetve hogy nem kell majd a bürokratikus akadályokat ennyiszer átugrani. Ez nem így működött, és ebbe csúnyán bele is buktam, de akkor ezzel hitegettem magamat.

A másik, hogy nagyon sok rendezvényt szerveztem az MTT-ben az elmúlt tizenöt évben; és ebben egy kicsit elfáradtam – volt egy-két olyan változás, amikről azt éreztem, hogy nem feltétlenül értek vele egyet –, és azt gondoltam, hogy akkor ezt csinálják mások; úgy, ahogy ők elképzelik.

Egy harmadik szempont, hogy úgy éreztem, most egy nehezebb helyzetben tudok segíteni, mert van szervezési, bürokratikus, közigazgatási tapasztalatom.

Úgyhogy ez volt, ami rávett az indulásra, de elég hamar jeleztem, hogy egy ciklust fogok vállalni, nem volt az a tervem, hogy sok ideig MTT-társelnök leszek: erre a három évre van egy programunk, ezt csináljuk meg, aztán majd viszi tovább, aki viszi tovább. De menet közben is voltak olyan dolgok, amik folyamatosan megerősítették ezt a szándékot, hogy ne akarjak újra elindulni.

Ezek olyan dolgok, amiket kudarcként éltél meg?

Mindenképpen – az a változó bennük, hogy kinek a kudarca. Nyilván nem gondoltam azt, hogy az elnökség nyakló és korlát nélkül bármit csinálhat, ez egy nagyon jól rendszabályozott civil szervezet, de azért megdöbbenem azon, hogy milyen mennyiségű akadály megáncs volt, mikor elkezdtük a munkát... Ez az, amit én gyakran bürokráciapornónak szoktam nevezni, ami azért különösen ironikus, mert ennek én vagyok az egyik fő bűnöse: rengeteg szabályzatot én írtam. Abban az időben ezt ilyen jópofa dolognak tartottam, csak hát eltelt tíz év, kinőttem belőle, és ez a fagyí kőkeményen visszaharapott, amikor egy ponton én is szembesültem azzal, hogy azok a szabályzatok vannak. Át kéne gondolni, hogy egy ekkora méretű civil szervezetnek kell-e egy ennyire bonyolult működés. Sok civil szervezettel dolgoztam életem során, és ilyen pályázatos rendszerrel, ami

az MTT-ben van, én sehol nem találkoztam. Amikor más helyeken meséltem, mindenki nézett rám, mint a hülyére, hogy „Mi? Van egy választott Elnökség, és az kiadja a kezéből a rendezvényeket pályázattal? Akkor minek van az Elnökség?” Az nagyon ritka, hogy a civil szervezet központi működését jelentő programok szervezése nem a vezetőség kezében van. Az MTT ebből a szempontból nagyon különleges, a kérdés az, hogy ez előnyünkre válik-e hosszútávon.

Fotó: Selmeczi Szonja

Azért történt valami előrelépés is?

Az egyszerű és őszinte válasz az, hogy igen, történt. Ezek mind félsikerek. A híres bürokráciacsökkentés kicsit népmesés lett, hogy csökkentettük is a bürokráciát, meg nem is – egyszerűbbé és könnyebbé vált elméletileg, gyakorlatilag viszont ennek nemigen láttuk az eredményét a pályázó csapatok részéről. Sőt, időnként még erősebb panaszok is jöttek. Megszüntettük a kötelező pályázati formát egy csomó kisebb rendezvénynél meg egyéni ötletnél. Igen ám, de míg korábban volt egy egyértelmű pályázat, és lehetett látni, hogy miket kell teljesíteni, amikor ezt kivettük mögülről, akkor egy fekete lyuk keletkezett, amiben aztán egy csomó szervezői csapat elveszett, vagy a pályázatukat értékelő Tanács nem tudta, hogy mihez kösse azt.

Hasonló volt az, ahogy a Tolkien.hu-t akartuk megújítani. Csináltunk egy nagyon részletes alapkutatót arról, hogy mit keresnek a lehetséges olvasók, felhasználók – és nemcsak azokra gondolok, akik jönnek a Tolkien.hu-ra elolvasni egy cikket vagy egy táborleírást, vagy letölteni egy Lassi-számot, hanem azokra is, akik feltöltik az anyagokat, kezelik ezeket a dolgokat. De sose jutottunk el odáig, hogy konkrétan elkezdjünk belevágni.

Ugyanígy, készítettem egy nagyon részletes táborrésztvevő-felmérést, hogy ki az a kilenc embertípus, aki MTT táborba szeretne jönni, ezt egyébként minden tábor-szervező csapatnak az elmúlt években elküldöztük,

mert ez hivatalos elnökségi anyag. Tehát vannak alapok, háttéranyagok, de én úgy érzem, hogy sosem sikerült semmit a célba eltolni. Ugyanez igaz a videokommunikációra...

Viszont volt egy csomó láthatatlan háttértevékenység. Egy elmaradt tábor után vettük át az MTT vezetését, amikor voltak pénzügyi nehézségek is. Most jól áll az egyesület anyagilag, mert volt egy nagyon felelős gazdálkodásunk. Újraeltároltuk a raktárat, rendbe raktunk belső logisztikai anyagokat. Ebben a ciklusban volt az MTT huszadik születésnapja is. Egy csomó dolog baromi jól sikerült, egy csomó gyalázatos volt, de az biztos, hogy kifelé ez egy jól kinéző rendezvény volt. Néhány hónappal ezelőtt beköltöztettük az MTT könyvtárát az Országos Idegennyelvű Könyvtárba, amit Éogil és Pillangó kezeltek, ebben én azért kevesebb részt vállaltam.

Voltál tagja már a régi, kilenctagú elnökségnek is. Mi volt más akkor? Vagy ugyanazok a problémák voltak, mint most? Ami miatt a mostani Elnökség biztosan jobban működik, az az, hogy sokkal egyértelműbb, hogy miben dönt és miben nem. A régi Elnökségben volt egy elnök, két alelnök, és mondjuk hat elnökségi tag, és egészen heves viták voltak arról, hogy valamihez elnökségi szavazás kell, vagy az elnök dönti el. Ez most nincs, mert nincs elnök meg Elnökség, hanem három társelnök van, és szerintem a leghosszabb vita az elmúlt hároméves ciklusban huszonöt percig tartott, ellentétben a négyórás, sírós-toporzékolós régi Elnökséggel. Itt egyértelművé vált, hogy mindent közösen kell eldönteni. A három embernek együtt kell vállalnia az indulást. A régi Elnökségbe egyenként választották be a tagokat, ott nem az volt, hogy az a kilenc ember együtt indult, mint egy pártlista, hanem az került be, aki jelölte magát, és megválasztották. Az lehetett kilenc olyan ember is, akik nem annyira értettek egyet dolgokban, azért úgy egy kicsit más az a leves. De az is igaz, hogy a régi Elnökségből az órákig elhúzódó viták egy része átkerült a Tanácsba.

Hogyan látod az MTT jövőjét hosszútávon?

Két valós forgatókönyvet tudok elképzelni: az egyik az, hogy megmarad egy nagyon erős központi mag, és lesz egy vagy két buboréknyi szimpatizánsháló körülötte – nem annyira sok, 25–40 emberből. Tehát az fog menni, ami az elmúlt tíz-tizenöt évben, hol egy picit magasabb, hol egy kicsit kisebb intenzitással. Nem gondolom, hogy nagyarányú összeomlás vagy kiüresedés lenne. Egyszerűen azért, mert valamennyi megújulás mindig van, jönnek új emberek a vezetőségbe, a rendezvényekre, a közösségbe.

A másik forgatókönyv az, hogy sikerül valahogy húzni egy jót (hogy ez egy vezetőségi kezdeményezés lesz, vagy előkerül egy titkos kópia Tolkien-filmekből, és megint hat-ezer ember fog tolongani minden rendezvényen, ezt nem tudom), ami be fogja pörgetni az érdeklődést azokban a 16–25 közötti fiatalokban, akik hagyományosan az MTT lendületi utánpótlását adták. Ők azok, akik nagyon tevékenyek abban, hogy közösségi eseményeket szervezzenek, nagyon aktívak a társasági élet keresésében, sokkal több a szabadidejük. Abszolút az online, digitális világban születtek és nőttek fel, de talán pont ezért értékelik sokkal nagyobbra a személyes találkozásokat, mint mondjuk én harminckilenc évesen. Szerintem nagyon fontos kérdés az MTT-ben, hogy ezek a fiatalok hogyan tudnak lehetőséget, motivációt, lendületet kapni arra, hogy ezt csinálják, és ne azzal az élménnyel forduljanak le róla, hogy „én megpróbáltam szervezni egy MTT-s pikniket, és akkor hat pályázati papírt meg négy hivatalos költségvetést kellett beadnom, és egy olyan ember értékelte, akiről azt se tudom, kicsoda”. Mert azt fogják mondani, hogy akkor mi ezt megszervezzük magunknak, csak nem MTT-pikniknek, hanem haveri pikniknek hívjuk. Ha ez az utóbbi forgatókönyv áll elő, akkor jön az, amit mondtam az első verzióban. Én valami e kettő közöttit részesítenék előnyben: egyharmada nosztalgiaából, kétharmada fiatalításból. De azt egyáltalán nem gondolom, hogy ha nem lesz „fiatalítás”, akkor három év múlva nem lesz MTT. Ezt sokszor hallottam, ezt sokan mondták, de szerintem ez nem így van.

Mit látsz a következő Elnökség legnagyobb kihívásának?

Három nagy kihívást látok, az egyik a Tolkien.hu megújítása. Ennek három aspektusa van. Az egyik egy technológiai, hogy most gőtetojásan és mosogatórongyon fut az oldal, és kettő ember tudja javítani a hibákat, ha bedől a rendszer, és ezek az emberek sem mindig értenek egyet. Van egy tartalmi kérdés, hogy ki és miért olvassa az oldalt, vagy hogy egyáltalán van-e rá 2024-ben igény, amikor a kommunikációnk nagy része közösségi médián zajlik. Mi legyen rajta? Blogbejegyzések? Véleménycikkek? Vagy csupaszítsuk vissza oda, hogy „rendezvénykiírás – jelentkezési lap – egyszázalék – tagdíj”? A harmadik aspektus a vizuális része. Nem szép most az oldal, vagy hát mondjuk inkább úgy, hogy ronda, mint a fene – amivel egyébként önmagában még mindig nincsen gond, de az átlagfelhasználó azt veszi észre, ha a vizuál változik meg. És hogyan tudja az Elnökség eladni a „megújítottunk a Tolkien.hu-t” szlogent, ha vizuálisan nem változik, vagy inkább: mennyit kell változtatni vizuálisan ahhoz, hogy ne az legyen belőle, hogy „Megújítottátok? Mi? Nem vettem észre!”

A másik nagy kihívás pénzügyi: elkezdtek a rendezvények elérni, vagy most már inkább meghaladni árban a kritikus lélektani határokat. Az lesz a kérdés, hogy mikor jön el az a pont, amikor már nem az áron változtatunk, hanem a rendezvényen: nem drágább lesz, hanem ugyanannyi pénzért három nappal rövidebb, rendi program nem lesz benne, csak két étkezést adunk... Nyilván nem az Elnökségnek kell ezt megoldani, de ezek mégiscsak az MTT rendezvényei lesznek, az Elnökség adja hozzá a nevét: kiírhatja úgy a pályázatot, hogy mondjuk nyolcnapos a rendezvény, és a legdrágább jegy nem kerülhet többé 115 ezer forintnál. Minden joga megvan rá, sőt, nemcsak joga, felelőssége és kötelessége is.

A harmadik pedig az, amiről eddig beszéltem: a közösség, hogy azokat a végtelenül lelkes és nagyon kreatív fiatalokat hogyan és milyen szerepben tudjuk megtartani. És hogy ezek a szuperlelkes emberek mikor kezdenek el felelős szervezői, vezetői feladatokat vállalni, és ebben az Elnökség hogyan tud segíteni nekik.

Te mit szeretnél csinálni az MTT-ben a következő időszakban?
Most mindenképpen szeretném kipihenni magam, mert ez a három év Elnökség bennem nem mondom, hogy nagy töresek lettem, de a következő legalább egy évben nagyon rosszul viselném az MTT-bürokráciát, úgyhogy formális szervezést vagy vezetőségi feladatot most nem szeretnék vállalni. Utána, ahogy mindig is tettem, rendezvényeket szeretnék majd grümdolni, csak azt kell átgondolnom, hogy milyen rendezvényeket, milyen keretben és milyen léptékben. Valószínűleg nem tábor. Nagyon izgalmas, ami a táborral történik, bár nem értek mindenben egyet vele, ezt eddig se titkoltam. Szerintem nagyon jó volt a tavalyi tábor, és nagyon jó lesz az idei tábor, nem a tábor minőségét vagy tartalmát minősítem ezzel, az én ízléssel nem vág teljesen egybe. Tavaly rendeztető voltam, idén csapatmesélő – beosztott szervezőként, aki a saját kreatív energiáját egy nagyon célzott területen használja föl abban, ami az ő dolga.

Miben nem értesz egyet az új koncepcióval?

Szerintem az egy nagyon helyes dolog, hogy az Elnökség, a Tanács és a tábor szervezői csapat kialakítanak egy nagyon erős, nagyon egyértelmű koncepciót. Ha az a koncepció, hogy ez egy szerepjátékra, beleélésre, immerzióra, történetre, narrációra kiemelt hangsúlyt helyező tábor, bizonyos más dolgok feláldozása árán is, akkor ez így teljesen rendben van. Nekem aktív LARP-osként ez önmagában nem okoz akkora élményt, nekem az MTT-tábor mindig is az interdiszciplinaritása miatt volt nagyon vonzó: hogy délelőtt a csapatban kreatívak vagyunk; majd délután valami

kreatív műhellyel megtanulunk egy koreográfiát, vagy elkészítünk egy akvarellfestésű térképet, vagy ácsolunk egy szilmarilt; este pedig törpök vagyunk, és kiássuk Khazad-dûm barlangjait... De nagyon fontos dolog felismerni, hogy ha nekem nem tetszik, vagy nem értek egyet vele, vagy máshova helyezném a hangsúlyokat; attól még, amit más csinál, az ugyanolyan baromi jó és értékes, legfeljebb nem pont nekem. Szerintem az a kritikus fontos, hogy amikor a tábor szervezői döntéseket hoznak, akkor ezt tudatosan hozzák, legyenek tisztában azzal, hogy milyen típusú emberek jönnek táborba. Például: ez egy szuperkreatív tábor lesz. Nem baj, ha senki nem éli bele magát Középföldébe, de mindenkinek az orrán fog kifolyni a kreativitás. Akkor tudjuk, hogy ez a kreatív, a közösségi meg a létrehozó típusú táborozókat kielégíti, ezek az emberek boldogok lesznek, de mondjuk a szereplő meg a szerepjátékos típusú táborozó szomorú lesz, hogy egyszer sem tudott kiállni tünde esküt tenni a tábor alatt. Ha ez egy tudatos döntés, akkor ezzel semmi baj nincsen, akkor ezt kell kommunikálni a táborról. Ez teljesen tiszta az idei és tavalyi táborvezetésben: ki volt mondván, mi fontos, mi nem, mi a hangsúlyos, mi nem.

Tolkieni témájú LARP-ot tervezel szervezni?

Mostanában teljesen más jellegű LARP-okat csinállok, elkezdtem egy ilyen kísérletibb irányba fordulni. Meg én szerveztem három Tolkien-LARP-ot sok évvel ezelőtt. Tök jó volt, élvezte mindenki –, de nekem valahogy az hiányzott belőle, hogy nem tudott jó értelemben vett nyitott rendezvény lenni az MTT közössége számára. Jellemzően olyan emberek jöttek el, akik vagy aktív gyakorló LARP-osok, vagy volt ehhez valamennyi közülük. Most nem látom, hogyan tudnék olyan Tolkieni témájú LARP-ot csinálni, aminek izgalmas a története, a LARP-hoz egyáltalán nem konyító elsőtáborozó jellegű embereket be tudja vonzani, nekik jó élményt ad, de közben a tapasztalt veteránoknak is jó élményt ad, és eközben más, mint az elmúlt két tábor.

És az MTT-n kívül mit fogsz kezdeni a sok felszabaduló idővel?

Az első időben biztos, hogy pihenni fogok. Túlterhelt voltam, úgyhogy valószínűleg ezt a lyukat nem fogom betölteni egy jó ideig mással. LARP-okat fogok szervezni, aztán amikor már kellően kipihentem magam, akkor MTT-rendezvényeket. De én se pörgök már azon a fordulatszámon, lehet, hogy egyszerűen ez az a pont, amikor azt kell mondani, hogy ezt a felszabadult időt magamra fogom fordítani.

SZÓKERESŐ

Készítette: Forgács Máté (Hirannor Luinthôn)

Keressétek meg a meghatározásoknak megfelelő szavakat, neveket az ábrán! Csak ezek a szavak játszanak, véletlenszerűen létrejött értelmes kifejezések nem. A szavak függőlegesen felülről lefelé, lentől felfelé, vízszintesen balról jobbra és jobbról balra, illetve átlósan is bármilyen irányban lehetnek, egymással átfedésben is. A kimaradó betűket balról jobbra és fentről lefele folyamatosan összeolvasva egy quenya nyelvű eskü szövegének első felét kapjátok megoldásul. Kik mondták el ezt az esküt?

1) Aragorn kardja, 2) a Föld elnevezése, 3) Moria ura és Fundin fia, 4) Durin Végzete, 5) a „Vaslábú”, 6) Thingol királysága, 7) rohr erőd a Holtak Ösvényének bejáratánál, 8) Khazad-dûm alapítója, 9) Lórien rohr neve, 10) Gorlim felesége, 11) Varda sindarin neve, 12) Rohan tizenkilencedik királya, 13) Elrohir fivére, 14) Arwen apja, 15) Faramir és Éowyn lakhelye, 16) fekete erdő a Baranduin torkolatánál, 17) Felhősfő sindarinul, 18) Kíli testvére, 19) Szilszakáll szerelme, 20) Drogo fia, 21) Húrin és Huor apja, 22) a szürke mágus, 23) Aragorn édesanyja, 24) Gimli apja, 25) Ékkőfaragók Céhe, 26) A haladók első vezére, 27) Neldoreth legnagyobb fája, 28) Manwë és Varda háza, 29) a csillagos úr, 30) Gondor és Arnor második királya, 31) Galadriel királysága, 32) nagy hegy Númenor közepén, 33) Moriában bányászott fém, 34) Khazad-dûm sindarin neve, 35) Grór fia és Dáin apja, 36) itt találkozott Beren és Lúthien, 37) Galadriel Gyűrűje, 38) Neldoreth és Lórien fehér virága, 39) Megszámlálhatatlan Könnyek Csatája, 40) a barna mágus, 41) Fingolfin kardja, 42) a sarati írásrendszer kifejlesztője, 43) Pippin teljes neve, 44) Gondolin királya, 45) Elrond Gyűrűje

G	N	R	O	L	I	R	Í	H	T	E	R	O	D	L	E	N
W	A	F	L	A	D	N	A	G	T	I	E	O	A	N	I	I
A	E	L	R	O	N	D	T	E	N	E	R	Y	Á	R	L	P
I	R	U	D	L	I	S	I	G	A	I	L	I	N	O	I	H
T	U	R	G	O	N	G	I	G	A	I	N	A	T	V	N	R
H	L	I	M	Ú	R	L	L	T	V	I	E	H	H	N	E	E
I	A	D	R	A	I	Ó	H	I	R	T	L	R	G	Y	L	D
M	I	T	H	R	I	L	N	G	H	Ó	E	A	O	R	L	I
Í	L	N	Ú	N	O	E	E	A	R	T	M	E	R	E	L	L
R	Ú	D	F	A	A	R	R	I	H	R	E	T	L	M	N	M
D	N	D	Y	R	E	N	E	O	A	T	S	R	A	R	O	E
A	E	N	L	P	O	N	N	T	N	A	E	R	B	R	A	N
I	E	I	K	E	I	D	L	U	G	T	I	R	I	M	I	I
N	G	U	D	L	F	E	Ó	A	Ú	N	L	A	E	R	I	W
I	T	I	A	Í	N	A	D	A	L	L	E	I	U	B	E	F
Á	A	B	L	E	N	A	F	A	N	U	I	D	H	O	L	L
D	W	I	M	O	R	D	E	N	E	N	R	A	N	Y	M	E

Szavak: 1) Andúril, 2) Arda, 3) Balin, 4) balrog, 5) Dáin, 6) Dorath, 7) Dunharg, 8) Durin, 9) Dwimordene, 10) Eilinel, 11) Elbereth, 12) Elfwine, 13) Elladan, 14) Elrond, 15) Eryn Arnem, 16) Fannuidhol, 17) Fimbrethil, 18) Fili, 19) Frodo, 20) Galad, 21) Gandalf, 22) Gilraen, 23) Glóin, 24) Gwaith-i-Mirdain, 25) Haleth, 26) Harelth, 27) Hirlorn, 28) Ilmarin, 29) Ilmen, 30) Isildur, 31) Lóthlórien, 32) Meneltarma, 33) mithril, 34) Moria, 35) Nain, 36) Neldoreth, 37) Ninya, 38) niphredil, 39) Nirnaeth Arnoediad, 40) Radagast, 41) Ringil, 42) Rûmil, 43) Tuk Peregrin, 44) Turgon, 45) Vilya. **Megoldás:** „Et Earello Endoremma utúlien” (Elenil és Il. Aragorn)

SZÓLÁNC ÚJRA GONDOLVA

Készítette: Ancsa

Alább egy szórejtvényt láttok, melyben minden szó hat betűből áll. Minden sorhoz találjatok egy-egy odaillő nevet úgy, hogy az előző megfejtés betűiből megváltoztattok egyet, majd más sorrendbe teszitek őket! Az ékezetek nem számítanak.

- 1) Első kori tünde → **Fëanor**
- 2) Első kori tünde →
- 3) Tünde, írást talált fel →
- 4) Jelzőtűz →

- 5) Tünde →
- 6) Valinori település →
- 7) Növény →

Megoldás: 2) Aegnor, 3) Daeron, 4) Nardol, 5) Elrond, 6) Lórien, 7) elanor

KÖZÉPFÖLDE TERMÉSZETE

J. R. R. Tolkien (szerk. Carl F. Hostetter): *The Nature of Middle-earth*. Harper Collins, London, 2021.

Írta: Bartók Nagy Tamás (Toma)

Mikor 2021 őszén, engedve az impozáns lilás borító és előzék csábításának, megrendeltem a frissen megjelent *The Nature of Middle-earth* kötetet, még nem sejtettem, hogy tancoló nūmenori medvékkel fogok találkozni (lásd még: *Lassi Laurië XIX/2*). Ahogy azt sem, hogy egy két és fél évig tartó, nem minden szenvedéstől mentes utazás előtt állok.

A *Nature* – így fogok rá hivatkozni, mert a NoMe rövidítés mindig valami furcsa angol hárításnak tűnik – a legtöbb szempontból a Középfölde Históriaja (HoMe) sorozat szerves folytatása. Tényleg meglepő, de még mindig vannak érdekes, kiadatlan írások a tolkien hagyatékban. Na, nem azokra a jegyzetekre gondolok a könyv első harmadában, amelyekkel az olvasási idő „jó” részét töltöttem 2021 és 2023 között, és a tündék öregedési rátáját részletezik az emberekéhez képest, többszöri koncepcióváltással és részletes (el)számításokkal. Hanem a könyv második és harmadik részébe összegyűjtött hosszabb-rövidebb szövegekre, amelyekben tényleg feltárul Középfölde természete – mind ökológiai, mind fizikai és metafizikai értelemben.

Számos olyan forrást is feldolgoz a mű, amely korábban már megjelent, de csak nehezen hozzáférhető vagy a nagyközönség figyelmét eleve elkerülő kiadványokban (például a *Parma Eldalamberon* és *Vinyar Tengwar* folyóiratokban vagy éppen csak francia nyelven), illetve olyanokat is, melyek részben vagy hivatkozás szintjén már felbukkantak a História utolsó köteteiben – a Gondor folyóvizeiről és jelzőtüzeiről szóló pedig egyenesen csak helyszűkében maradt ki onnan, így még Christopher jegyzeteit is tartalmazza.

Azoknak, akik – nagyon helyesen – messzire akarják kerülni a könyv első harmadát, álljon itt a lényeg: a tündék lassabban öregsznek, mint az emberek, de ez az arány más a felnövekvés ideje alatt (ekkor 1 emberévnit fejlődnek 3 napév alatt), mint az idősödés során (24 emberév, azaz 72 napév után már csak 1 emberévnit idősödnek 144 napév alatt). Az anyaméhben 3 napévet töltenek, a nők pedig szülés után 3-6 napévet pihennek. Utóbbi időtartam több körülménytől is függ, ahogy a gyerekszám is. Hosszú fejezetek foglalognak részletesen az első tündegenerációk óta csökkenő termékenységi rátával és az ebből számított, generációnkénti teljes népességgel. Az első generáció 72 párjának még jellemzően 4-4 gyermeke született, az ötödik generációra azonban ez a szám kettőre mérséklődött, és stabilizálódott is ezen a szinten. (A fönti értékek Tolkienra jellemző módon elég nagy változékonyságot mutatnak az alkotás évtizedei alatt, itt a legutolsó változatot ismerttettem.)

Azoknak pedig, akik – szintén nagyon helyesen – érdeklődnek a kötet további témái iránt, következzen némi ízelítő az érdeklődésre joggal számító tartalomból.

A második részben sok szó esik a testről, néha egészen konkrét és praktikus oldalról: megtudhatjuk például, hogy a tündék között nem volt bal- és jobbkezesesség, ugyanolyan jól tudták használni mindkettőt. Emellett megismerkedhetünk pár kéztartás jelentésével. Előkerülnek a szakállak is. Az viszonylag ismert, hogy a tündéknél a szakáll csak nagyon öreg korban jelenik meg, és egy-két előfordulásnál többről nem is tudunk. De ennek kapcsán kiderül, hogy féltünde származásuk miatt a nūmenori és a gondori uralkodóház tagjai is szakálltalanok voltak, így Aragorn biztosan, de nagy valószínűséggel II. Denethor és fiai is.

Tolkien persze sok következtetésre nyelvészeti úton jut el, egy-egy tünde szó használatán át mutatva be, hogyan gondolkodtak a beszélők a világról és az életről – adott esetben az azonos gyökerű quenya és sindarin kifejezés eltérő jelentéstartalmának okára is rávilágítva. Ilyen szavak a quenya *fana* és a sindarin *fân*: az eredetileg 'lepel, felhő' jelentésű szót a quenyában a valák és maiák közelében lakozás miatt használni kezdték az általuk felöltött testre és ruházatra, majd ennek révén még a 'sugárzó alak' jelentést is megkapta. Ezalatt a sindarin szó maradt egyszerűen 'felhő', de melléknévi alakja ennek kapcsán 'homályos, fátyolos, finomszövésű' jelentést vett fel. (Hostetter egyébként számos fejezetnél írja, hogy a túlzottan nyelvészeti szakaszokat kihagyta, de azt hiszem, ebben a kötetben ez kivételesen egy elfogadható szerkesztői döntés volt.)

A test után az elme kerül elő: először a testkivetítések (*Mind-Pictures*), azok a szellemképek, amelyeket közvetítve az erősebb elmék képesek mások felé kommunikálni. Ezeket közeli hozzátartozó hozza létre saját magáról a másik fél érzékszerveiben. Gyengébb közvetítő vagy fogadó elmék esetén a kép homályosabb, és az embereket jellemzően álmukban éri el a jelenség. Később egy másik speciális kommunikációs formáról is szó esik, ez két elme közvetlen gondolatközlése (*Ósanwe-kenta*). Ezt a technikát megnehezíti, ha a résztvevők testbe születtek (*incarnates*), szemben a valákkal és maiákkal, akik csak öltözkékként viselnek fizikai alakot, így az nem akadályozza ezt a fajta kapcsolatot. Segíthet azonban az emberek és tündék esetén is, ha hozzátartozóval lépnek kapcsolatba, ha a körülmények sürgetőek, vagy ha a felek közt alá-fölé rendelt felelősségi viszony van.

Hosszan (de az első rész generációs táblázatainál érdekesítőbben) értekezik Tolkien a tünde reinkarnáció lehetséges módjairól és azok következményeiről: az erről szóló írások gerincét egy Manwë–Eru párbeszéd adja. Emellett érdekes adalék a reinkarnációhoz és a nyelvi változásokhoz a nyelvi emlékezetet elemző fejezet.

Többször felmerül a második rész íásaiban az identitás és ekvivalencia kérdésköre: elsősorban személyek, de aztán anyagok tekintetében is, és így jutunk el az atomok (únehtar) és érintőlegesen még az izotópok témaköréig is. Bár a tolkien világát az *Ainulindalë* miatt szokás platonistának tekinteni, ezeken a pontokon kifejezetten az arisztotelészi metafizika tükröződik benne.

A részt a tündéknek az élőlények elpusztulásához való viszonyáról szóló fejezet zárja. Ebből kiderül, hogy ugyan voltak a tündék – és elvéve az emberek – között, akik tartózkodtak a húsevéstől, de a nem értelmes lények fogyasztását (a többséghez hasonlóan) még ők sem tartották bűnös dolognak.

A harmadik rész elején bepillantást nyerhetünk Középfölde gazdaságába, valamint abba a folyamatba, ahogy Tolkien kései éveiben a természettudományos narratíva felé közelítve megpróbált elszakadni az égitestek mitológikus eredetétől. Majd számos olyan fejezet következik –

jórészt Númenor földrajza és a helyi szokások kapcsán –, melyekből már Christopher is szemezgetett bekezdéseket a *Befejezetlen regék* készítése során. A rész végén a Galadrielről és Celebornról, az erdőtündékről és nyelvükről, valamint a korábban említett gondori geográfiáról szóló hosszabb fejezetek jönnek egymás után.

Figyelemre méltó a kötetet záró függelék is, amelyben Hostetter amellett érvel, hogy mikor Tolkien azt állítja, hogy „*A Gyűrűk Ura* persze egy alapvetően vallásos és katolikus mű” (172. levél), e mondatban az „alapvetően” (*fundamentally*) nem az állítást hangsúlyozandó szerepel, hanem arra utal, hogy a világ (Eä) felépítésében és működésének alapjaiban felel meg a katolikus világnézetnek. Ezután témánként sorol idézeteket a *Nature* korábbi részeiből, és egybeveti őket a katolikus (legtöbbször Aquinói Szent Tamásig visszavezethető, arisztotelianus–tomista) nézőponttal.

A felsoroltakon túl még számos részlet felderítését hagyom meg az olvasásban utánam következőknek, például arról, hogyan reinkarnálódik Durin király (ha egyáltalán tesz ilyet), és miért nevelték ki a keleti orkok Sauront a másodkorban. Összességében a *HoMe* sorozatát méltón folytató mű lett a *Nature*, de csatlakoznom kell a szerkesztő azon véleményéhez, hogy nem első laptól az utolsóig, hanem témánként szemezgetve érdemes fogyasztani.

NÚMENORI KOCSMA A FEJETLEN CSIRKÉHEZ

Peata Kana / The Headless Chicken Tavern (Katariina käik 2, 10123 Tallinn, Észtország)

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Tallinn óvárosa a középkori hangulatáról híres: a vastag várfalak között macskaköves, szűk utcácskákon sétálhatunk, fejünk felett néhol szinte összeérnek a kőházak. Ezen utcák közül is a legjobb állapotban megmaradt a *Katariina käik* (Katarina átjáró), ahol a legrégebbi épületek egyikében 2024 májusában nyílt meg a magát *A Gyűrűk Ura*-tematikájú kocsmaként hirdető *The Headless Chicken Tavern* (Fejetlen Csirke Fogadó). Pont a nyitás után nem sokkal töltöttünk Efkúval pár napot Észtországban, és Tartuban letelepedett Bogi barátnőm javasolta, hogy amikor Tallinnban járunk, nézzük meg.

Bevallom, nekem elsőre turistacsalogató lehúzásnak tűnt az egész hely, de véleménynyilvánítás előtt érdemes utánajárni, kik is a tulajdonosok. A *Headless Chicken* a 2021-ben alapított „*The Order of Black Númenóreans*” (Fekete Númenoriak Rendje) LARP-os csapat vezetőjéhez köthető, így egyszerre funkcionál klubházként, valamint

a Tolkien, a középkori fantasy és a LARP iránt érdeklődők számára is nyitott kocsmaként. A fogadó először tavaly, a *Põhjala Põõripäev* (Északi napéjegylenőség) nevű nagy

észt szerepjátékos találkozón nyitotta meg kapuit a númenori csapat táborhelyén, innen emelték át a látványvilágot az állandó épületbe. Ha az egyszeri látogató ezeket nem tudja, hozzám hasonlóan meglepődhet, hiszen a dekor inkább a szerepjátékos közösség fiktív történelmét követi, nem az eredeti tolkien szövegeket. A név is a saját legendáriumukból ered: eszerint a fekete númenoriak sportot űztek abból, hogy tyúkokat fejeztek le, és fogadtak rá, melyik állat marad talpon legtovább. E barbár cselekedet közben cseresznyelikört ittak, mely megédesítette a halál látványát. Később ezt az italt nevezték a fejetlen csirke vérének (*Blood of the Headless Chicken* – szintén a tavalyi *Põõripäev*-re készült ital), és ez a név szállt tovább a kocsmára.

Fotó: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

A félhomályos pincehelyiségbe kőlépcsőn lehet lesétálni, a napfényes felszín után kell idő a szemnek, mielőtt egyáltalán körbe lehet tekinteni. A kocsmá jelenleg egyetlen tereméből áll, benne két súlyos faasztal, mellettük háttámlás padok. A mennyezetet hatalmas, az Egy Gyűrűt mintázó csillár uralja. Az egyik falat könyvespolc takarja, de sajnos a könyvek csak dekorációként szolgálnak, túl magasak ahhoz, hogy el lehessen őket érni, ugyanez a helyzet a legmagasabb polcon árválkodó *Trónok harca*-társasjátékkal. A szemközti fal központi festményén csatajelenet, itt ütközik ki legjobban a fanfic háttér: nem jöttünk rá, milyen eseményt jelenít meg, a vikingszerű alakok teljesen megzavartak minket. Kiderült, hogy egy, a már fent említett szerepjátékos találkozón tavaly lezajlott összecsapást ábrázol, ahol a fekete númenoriak győzelmet arattak a törp seregek felett. A falakon lógnak még a híres észt szobrász, Tauno Kangro kardjai is, melyekről kiderült, hogy megvásárolhatók, potom 2500 euróért például bárki hazaviheti a „fáradhatatlan viking kardját”.

A pult mögött középkorias ruházatban állt a személyzet, maguk is a númenori közösség tagjai. A teljes italkínálat négyfajta házi sör (illetve mézsör), kvasz, rum és víz volt ottjártunkkor. A szegényes választékon eléggé csodálkoztunk: hangulatos mézsört kortyolgatni a fogadóban, de mi van azzal, aki nem szereti a felsorolt italokat, nem ihatja őket, esetleg valami alkoholmentes frissítőre vágynak? Ételmenü van, de Bolton vagy Wolton keresztül kell rendelni a kocsmában fogyasztásra, helyben tehát egyelőre nincs konyha. A személyzet egyébként kedves volt, és kifejezetten tetszett, hogy fizetésük „coin or magic” (érme vagy mágia) kérdéssel tudakolták, készpénzzel vagy kártyával fizetünk-e.

Mivel hivatalosan még csak pár hete nyitottak, nem vonnék le messzemenő következtetéseket, és nem is szeretnék túl szigorú lenni. Az biztos, hogy ki kell még fornia

Fotó: Selmeczi Szonja (Niniel-Nienor)

a kezdeményezésnek, és meg kell találniuk a helyüket a pincében, mert most kicsit úgy tűnt, nem igazán sikerült még jól pozicionálniuk magukat és a vendégkörüket. Baráti társaság által létrehozott vállalkozásnak lenyűgöző, de ahhoz, hogy fenn tudjanak maradni, jobban meg kellene ismerni a célközönséget, mert most valószínűleg mindenkinek kényelmetlen a kialakítás. A hely nagyon kicsi, és mivel csak az asztalokon álló gyertyák fénye világítja be, sötét is, nem igazán alkalmas tehát sem társasozásra, sem rendezvények tartására (egy MTT-s koccintás sem férne el benne). A két nagy asztal elrendezése miatt kevesen férnek el: két nagyobb társaság tud elfoglalni egy-egy asztalt, de ha több párfős társaság ül le, akkor a középen elhelyezkedők csak úgy tudnak kijutni, hogy megkérik a szélen ülőket, engedjék ki őket. Az utcáról beeső turisták nehézkesen tudnak fotózni, pedig a belső tér látványos és hangulatos, a tolkieniták nem tudnak a könyvekbe belelapozni, pedig mekkora érdekesség *A Gyűrűk Ura* észtül! Aki pedig nem ismeri a hely háttértörténetét (amit nem igazán hangsúlyoznak ki sehol), az a tolkieniságot fogja hiányolni, mert inkább a középkori hangulat dominál – erre az egyébként túl hangosan szóló zene is ráerősített.

Hiszek benne, hogy pár hónap tapasztalatgyűjtés után jobban letisztult majd a hely koncepciója. Erre nagy esély van, hiszen most is egy belső udvar kialakításán dolgoznak, és láthatóan megvan a kellő lelkesedés a csapatban. Ha legközelebb Tallinnban járunk, biztos, hogy újra meg fogom látogatni a *The Headless Chickent*, szerintem lesz pozitív változás.

Honlap:

→ theorderofblacknumenoreans.com/tavern

Nyitvatartás:

→ hétfő-csütörtök 17–22,

→ péntek-vasárnap 11–22.

Fotó: Selmeczi Szonja (Niniel-Nienor)

NEM CSAK SAURON TÉR VISSZA

A mozgóképes adaptációk új korszaka

Írta: Barna Bálint (Gandalf)

Három mozgóképes adaptáció is érkezik belátható időn belül: egyrészt folytatódik az Amazon Prime sorozata, *A Gyűrűk Ura: A Hatalom Gyűrűi*, másrészt karácsonykor bemutatják a *The Lord of The Rings: The War of the Rohirrim* című animét, harmadrészt újabb Középfölde-filmeket terveznek, amelyek közül az első a *The Lord of the Rings: The Hunt for Gollum* munkacímet kapta, és 2026-ban érkehet. Az utóbbi két mű – melyeknek jelen sorok írásakor még nincs hivatalos magyar címe – Peter Jacksonék produceri csapatának köszönhető, akik tehát újra visszatérnek Tolkien világához. Úgy tűnik, hogy a harmadkori filmeket szállító Warner Bros. és a másodkori történetekre koncentráló Amazon Prime belátható időn belül nem fog egymás lábára lépni, és feloszthatták egymás között a mozgásteret, hiszen érzékelik azt, hogy nem kioltják egymás hatását, hanem felerősítik. Mindkét csapat érdekelt abban, hogy beköszöntsön a Tolkien-adaptációk reneszánsza, ugyanakkor mindenki szeretné, ha a saját produktumai több bevételt hoznának, mint a másikké. Hogy e részleges versengésnek mi, Tolkien-rajongók mennyire leszünk a nyertesei, majd kiderül, de addig is nézzük meg, mire számíthatunk a közeljövőben!

Kép: jelenet a *The Hunt for Gollum* (2009) rajongói filmből

Eregionban „ajándékok” készülnek

Augusztus 29-én egyből három résszel érkezik *A Gyűrűk Ura: A Hatalom Gyűrűi* második évada, ezt követően pedig minden héten egy-egy részt kapunk az október harmadikai évadzáróig. A készítőik állítása szerint ezúttal már jóval többet tudtak tolkien forrásból meríteni, az előzetesekből pedig az is kiderült, hogy újabb Gyűrűk készülnek majd Celebribor kohójában. Amíg az első évad inkább Galadrielre fókuszált, a második főleg Sauron körül forog majd, aki Tolkien írásaiban az „Ajándékok Uraként” vette rá a gyűrűkészítésre a tündéket. Emellett természetesen folytatódnak az elkezdett númenori, délföldei és keleti cselekményszálak is. Rengeteg új színész és néhány új rendező is csatlakozott a csapathoz, de voltak, akik távoztak a gárdából. Joseph Mawle helyett például Sam Hazeldine alakítja majd Adart, Nazanin Boniadi pedig felhagyott a színészetrel, ezért Bronwyn sorsa is kétséges. Az új évaddal nemcsak Sauron tér vissza, de terveink szerint a Magyar Tolkien Társaság és a Könyves Magazin közös

podcast-sorozata is, így reméljük, hogy ezúttal is velünk tartotok az új részek kielemezése során.

Éowyn meséje Pörölykező Helmről

A The Lord of The Rings: The War of the Rohirrim készítői a lehető legjobban adaptálható történetet választották ki *A Gyűrűk Ura* függelékeiből: a Helm-szurdok névadójának, Pörölykező Helmnek a tragédiája ugyanis kellően kerek, kompakt önmagában is, a teljes cselekményíve fel van vázolva a forrásanyagban, viszonylag szűk téren és időn belül játszódik, ráadásul a mindenki által ismert és igen népszerű rohaniakra fókuszál. Ehhez képest a forma

igen rendhagyó, ugyanis animét készítenek a történetből, az igazi kérdés tehát az, hogy hogyan működik majd ez az újfajta megközelítés. A rendező Kenji Kamiyama, a forgatókönyvet Phoebe Gittins (Philippa Boyens lánya) és Arty Papageorgiou írták. Pörölykező Helm hangját Brian Cox adja majd, Miranda Otto pedig visszatér Éowyn szerepéhez.

Mivel a történet 183 évvel *A hobbit* előtt kezdődik, Éowyn valószínűleg narrátorként meséli majd el a jóval korábban zajló cselekményt. A világpremier december 13-án lesz, a magyar bemutató pedig valószínűleg egy nappal előtte.

Újabb vadászat Gollamra

Sokaknak ismerősen csengetett a *The Hunt for Gollum*, amikor bejelentették a 2026-ra tervezett új filmet. Nem véletlenül, mert 2009-ben ezen a címen jelent meg online egy nonprofit rajongói kisfilm, amely azt mesélte el, hogyan nyomoz Vadonföldön Aragorn Gollam után. Valószínűleg hasonló történetet dolgozna fel Jacksonék csapata is, amelyhez Andy Serkis ezúttal nemcsak Gollamként, de rendezőként is csatlakozott. *A The Lord of the Rings: The Hunt for Gollum* egyelőre csak munkacím, és már csak azért is érdemes lenne mást választani helyette, hogy tiszteletben tartsák a 2009-es alkotást. A rajongók arra is felháborodottan reagáltak, hogy a bejelentést követően pár csatornáról ideiglenesen letiltották a nonprofit kisfilmet. Utóbbi készítői később azt nyilatkozták, ez csupán félreértés lehetett, a tiltást már felfüggesztették, és ők a maguk részéről minden jót kívánnak Andy Serkis rendezéséhez. Mivel 2026 nagyon közel van, az sem elképzelhetetlen, hogy a címen kívül a premierdatum is változni fog még.

EGY SZOKATLAN BAKANCSLISTA

Royd Tolkien: *Lyukas bakancslista*. Cartaphilus, Budapest, 2022.

Írta: Selmeczi Szonja (Níniel-Nienor)

Kerek, sárga hobbitajtó, sűrű lombkoronán áttörő napfényugarak, virágok, egy üres karosszék – idilli hangulatú a borító, rajta a felirat: „A Tolkien testvérek váratlan utazása”. Ez biztosan egy könnyed olvasmány lesz, nem? Hát nem.

J. R. R. Tolkien egyik dédunokája, Mike egy igazi adrenalinfüggő volt, akinek aktív életét megpecsételte a motoneuron-betegség: ez a ritka genetikai betegség az izmok elsorvadásával jár, és nincsen rá gyógymód. A beteg fokozatosan épül le, kerekesszékebe kényszerül, egy idő után nemcsak mozogni, de lélegezni sem tud gépi segítség nélkül. Stephen Hawking is ebben szenvedett, az ő esetében kész csoda, hogy évtizedekig élt ezzel a kórral. Mike nem volt ilyen szerencsés, ő 2012-es diagnózisa után három évvel, 39 évesen meghalt. Egy bakancslistát hagyott bátyjára, Roydra. Mivel a lista igencsak grandiózus, Royd támogatókat keresett, mielőtt elutazott Új-Zélandra, és ahogy pontról pontra teljesítette a listát, dokumentumfilmet készített az eseményekről. A filmet Benedict Cumberbatch narrálta, a könyv pedig a film eseményeit fejt ki.

A könyv címe magyarul kicsit furcsa, hiszen milyen az a lyukas bakancslista? Az angol cím (*There's a hole in my bucket*) talán jobban értelmezhető, fordításban nem sikerült annyira átadni a hiány érzését. Az alcím is szokatlan, az eredeti kiadásban még csak „két testvér utazása” (*A Journey of Two Brothers*), de a magyar „váratlan utazás” nagyon mást jelent: Royd tényleg útra kel (bár annyira azért nem váratlanul), de Mike nem utazik sehova, hacsak a betegségével való sikertelen küzdelmét nem tekintjük utazásnak... Royd végül is a szívében magával vitte öccse emlékét erre a nagy útra, de számomra ez kicsit erőltetettnek hat.

Nehéz egy olyan könyvet kritizálni, amelynek a célja egy nemes és jó ügy: figyelemfelhívás a motoneuron-betegségre, valamint pénzgyűjtés a betegséggel küzdőket segítő szervezetek számára – de azt hiszem, ilyen háttér nélkül nem igazán állná meg a helyét. Kétségtől hűzőerő a Tolkien név (Royd édesanyja Joan Tolkien, így ő valójában Bakerként született, csak megváltoztatta a családnevét Tolkienra), de Royd sajnos nem örökölte dédapja írói tehetségét: a könyv nyelvezete teljesen hétköznapi, kicsit pongyola, néha kifejezetten vulgáris, mintha egy kocsmában mesélne. Bár az nem derül ki, hogy ez mennyiben a saját stílusa, mert nem ő maga vetette papírra a kalandjait, hanem a dokumentumfilm operatőré, Drew Cullinghamet kérte meg erre (a hangoskönyv-változatot is Drew mondta fel). Az is szembetűnő, hogy a fordító

a tolkieni terminológiával nincs tisztában, és nem nézett utána a Tolkien-művek magyar fordításának: a filmbeli Gandalf ikonikus „Itt úgyse jössz át” mondatából például „Te nem léphetsz át” lett, és a törpök is többször törpékként szerepelnek.

A bakancslista teljesítése és Mike leépülésének története párhuzamosan zajlik, közben a szerző felidéz emlékeket a gyerekkorukból és a betegség előttről is, ám ez nem tűnik nagyon átgondolt módszernek, inkább zavaró a sok ugrálás az idősíkok között. Közben tagadhatatlan, hogy Royd végtelenül érzékenyen, szeretettel tele írja le az öccse tragédiáját a betegség első jeleitől kezdve az elkerülhetetlen haláláig – valamint azt az űrt és fájdalmat, amit maga után hagyott.

A Mike által írt bakancslista elég repetitív, és a feladatok szinte fele extrém sport: bungee jumping, ejtőernyőzés, repülőgép-vezetés, vadvízi evezés, repülés helikopterrel. Vannak kedves kihívások is, mint emberek megtáncoltatása, random jócselekedetek, idegenek megnevettetése. Kicsit felemás érzésem van a listával kapcsolatban: amikor a fülszöveget olvastam, azt hittem, Royd egy zárkózott, félénk fickó, akinek a listát teljesítve nyílik ki az élete, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy valójában egy szociális pillangó, és annyiban kihívás számára a lista, hogy ő nem akkora adrenalinfüggő, mint az öccse volt. Az is egyértelmű, hogy a kalandok egy része megfelelő kapcsolati háló és anyagi háttér nélkül nem valósulhatott volna meg: egy alkalommal Royd ebédelni ment egy jó cimborájával, aki történetesen a Weta Workshop egyik alapítója, aztán egy rögtönzött meghallgatáson kellett helyt állnia orkként Peter Jackson rendező előtt, majd *A Gyűrűk Ura*-filmekben Pippint alakító Billy Boyd is beszállt a buliba. A Tolkien név megnyit olyan ajtókat, amelyek a földi halandó előtt zárva maradnak.

Ami egy Tolkien-rajongó számára érdekes lehet, azok a bennfentes részletek, amelyeket a Tolkien családról, a forgatásokról, bemutatókról, Summer Moots eseményekről megtudhatunk. Royd kisebb statisztaszerepeket játszott *A Gyűrűk Ura*- és *A hobbit*-filmekben, és az öccsével együtt feltűntek az új-zélandi légitársaság Középfölde-tematikájú biztonsági bemutatófilmjében, ezekről is mesél könyvében. Néha rendezvényekre is eljár rajongókkal találkozni, 2014-ben például a német Hobbitconon volt vendég. Láthatóan érdekli az öröksége, élvezi a Tolkien névvel járó előnyöket, szívesen jelenik meg premiereken, eseményeken, de inkább amolyan mellékes, igen kellemes

hobbiként teszi ezt. A kötetben sem ezek a részek hangsúlyosak, csak emiatt nem érdemes több, mint négyszáz oldalt elolvasni.

Azt nagyon sajnálom, hogy a könyv alapanyagát szolgáltató dokumentumfilmet még nem mutatták be: úgy tűnik, a gyártási utómunkálatok 2017-ben elakadtak. Az utolsó hírt Royd osztotta meg 2021-ben, akkor augusztusra ígérték, hogy elérhető lesz az Amazon kínálatában – ez nyilvánvalóan nem történt meg. Van egy olyan érzésem,

hogy a film élvezhetőbb, feszebb lett volna, mint a kis-sé hosszúra nyúlt könyv, bár abban is biztos vagyok, hogy megrázóbb élmény. Olvasni a két testvér kapcsolatáról és a betegségen átívelő, egymás iránti szeretetükről és ragaszkodásukról egy dolog, filmen látni sokkal életközelibb lehet. Kicsit úgy is fogom fel a könyvet, mint a dokumentumfilm nem annyira jól sikerült átiratát. Ha egyszer valaha mégis elérhetővé válik a film, én biztosan adni fogok neki egy esélyt.

GYŰRŰHÁBORÚ: A KÁRTYAJÁTÉK

War of the Ring: The Card Game (2022)

Írta: Karakas Dániel

Az utóbbi egy évben sikerült fejest ugranom a nyúlüregbe, amit a társasjátékok világa jelent. Főleg a komplex, sok színes-szagos kellékekkel rendelkező, konyhaasztalt teljesen befedő játékokat szeretem, azokat, amelyek végigjátszása hosszú órákat vesz igénybe, és minden agytekervényemet a végsőig kifacsarja a végére. A gyűjteményem szép iramban bővül, viszont még pár olyan, az általam kedvelt műfajban „alapműnek” számító játék hiányzik, amelyre mindenképp rá szeretném tenni a mancsomat. Az egyik ilyen a *War of the Ring* (a *Lassi Laurië XVII/1.* számában olvashattok róla ajánlót), amely sokak szerint a legkiválóbb tolkien ihletésű társas jelenleg a piacon. Egy ideje már tervezem a beszerzését, azonban mostanában más szempontot is próbálok figyelembe venni az új beszerzéseknél: jelesül, hogy ne kelljen egy talicskát is igénybe venni, ha a társasozós estét nem nálam, hanem valamelyik barátomnál tartjuk. Éppen ezért örültem meg nagyon, mikor szembejött velem a fent említett játék „kistestvére” is tekinthető *War of the Ring: The Card Game* (Gyűrűháború: A kártyajáték).

Ez a 2022-ben megjelent kártyajáték afféle „leegyszerűsített” és átgondolt változata az eredetinek, egyfajta új köntösbe bújtatás más mechanikákkal, de megőrizve a régi szellemiséget. Sajnos én még nem játszottam a *War of the Ring*-gel, úgyhogy összehasonlítani nem fogom tudni a kettőt, de amennyire másodkézből hallottam, a hangulatot illetően valóban sikerült az eredeti játékot imitálni.

Egy kártyajátékról van szó, amely alapesetben négy játékost igényel, de van két- és háromfős szabályváltozat is. A játékosok lényegében A Gyűrűk Ura szereplőit, a tágabb értelemben vett Gyűrűháború ellenálló feleit személyesítik meg. Két nagy oldal, a szabad népek és a Homály szolgálai állnak egymással szemben. Négy játékos esetén két-két játékos áll szövetségben, míg két játékos esetén értelem-szerűen egy-egy irányítja az egyes oldalakat. Az oldalak

frakciókra oszlanak. A szabad népek között találkozunk hobbitokkal, varázslókkal (ide sorolja a játék az enteket is), tündékekkel, rohírokkal és dúnadanokkal, míg a Homályt Mordor orkjai és a Kilenc Lovas, Saruman és vasudvardi csatlósai, a különböző szörnyeteg (például troll, balrog) és Harad emberei képviselik. A fő játékmódban ezek a frakciók két-két csoportba sorolódnak, hogy mind a négy játékos irányíthasson közülük néhányat. A frakciókhoz tartozó kártyák megjeleníthetnek szereplőket (mint Arwen, a Boszorkányúr vagy Gollam), hadseregeket (például rohani lovasokat vagy umbari kalózoikat), tárgyakat, vagy akár eseményeket is.

A játékosok egy, a frakciók alapján előre meghatározott sorrendben követik egymás a játékban: lapokat húznak fel, játszanak ki az asztalra, és osztanak szét különféle csatateret és ösvények között. A fent bemutatott kártyákon túl ugyanis a játékhoz tartoznak „csatater” és „ösvény” lapok is. A csatateret a történet fontosabb ütközeteinek helyszínét jelenítik meg (mint Pelennor mezeje vagy Dol Guldur), az – egytől kilencig számozott, egymást időbeli sorrendben követő – ösvények pedig a Gyűrű Szövetségének útvonalán vezetnek végig a játékosokat. A játékosok kijátszott kártyáikat az egyes csatateretekhez vagy ösvényekhez rendelhetik, majd, miután mind kifogytak a kijátszható lapokból, megindul a küzdelem ezekért a helyszínekért. Ekkor a szembenállók összeszámolják saját erejüket – amely a kártyákon látható ikonokból és a szöveges képességeik végrehajtása után nyert többletpontokból áll össze –, és aki erősebbnek bizonyul, az nyeri az adott küzdelmet, és az zsebeli be a pontokat. A játék véget ér, ha az egyik oldal legalább tíz ponttal megelőzi a másikat, vagy az utolsó, kilencedik ösvényért is lezajlott a küzdelem.

A játék egyszerű, és könnyen tanulható. Csak pár pakli kártyából áll, és ez minden, amit a játékosoknak figyelemmel kell követniük a játék során; ennek ellenére mégis

összetett, és teret ad a stratégiai gondolkodásnak. Azt talán kiemelném, hogy minden játékos számára fontos az általa irányított frakciók ismerete ahhoz, hogy megfelelő haditervet tudjon kidolgozni: aki nincs tisztában a lehetséges lapokkal és azok megfelelő kombinációival, amik kihozzák valódi erejüket, könnyen behozhatatlan hátrányba kerülhet egy, a játékot jobban ismerő személlyel szemben. Sok lap egymásra épül, és a játék laphúzási mechanikájának – vagy annak, hogy olykor végleg ki kell dobni lapokat a játékból, amelyek így az adott játszmaiban már nem kerülnek elő – köszönhetően nagyon nehéz elérni, hogy minden lap épp jókor legyen a jó helyen.

Bár számomra a mechanikában is voltak izgalmas újdonságok, mégis, amit Tolkien-rajongóként leginkább kiemelnék, az a játék hangulata. Valóban úgy érzi a játékos, hogy a Gyűrűháborúban vesz részt: a szemben álló felek ereje szándékosan nem kiegyenlített. A Homály csapatai és karakterei általában erősebbek, többen is vannak, sőt, a Homály frakcióit irányító játékosok jóval több lapot húznak körönként, mint a szabad népek megszemélyesítői. A szabad népek folyton sarokba szorítva érezhetik magukat, és többször bukhatnak el csatatereteket, mint a „sötét oldal”. Ezzel szemben az ösvényeken nekik van könnyebb dolguk. Itt mindig ők vannak védekező szerepben – és általában könnyebb a védekezés ebben a játékban, mint a támadás –, és valamennyivel több pontot is tudnak szerezni az ösvényekért, mint a Homály játékosai, akinek először „meg kell rontania” azokat, különben hiába nyeri meg a harcot, valójában egy ponttal sem lesz tőle gazdagabb. Persze, ahogy halad előre a játék, a hobbitok elhagyják a Megyét és szép lassan eljutnak a Végzet Hegyéhez, érthető módon az ösvények is kezdenek egyre inkább a Homálynak kedvezni.

Hangulatos elem az is, hogy minden egyes kijátszandó lapért el kell dobni egy másikat. Noha ezek – a bizonyos hatások miatt végleg elvesztett lapok kivételével – idővel újra visszakeverednek a pakliba, mégis több körre kikerülnek a játékból. Sokszor előfordul, hogy jobb ötlet híján eldobod a lapot, amiről a következő körben egy új ösvény vagy csatater felbukkanásával kiderül, hogy szükség lett volna rá. Számomra ez is olyasmit tükröz, ami ugyancsak erősen jelen van *A Gyűrűk Urában*: a szövetségek széttöredezettek, a kommunikáció nehézkes, és sokszor csak későn jön a segítség.

Az egyes csatateretknél előre meghatározott, mely frakciók használhatók az elnyerésükhöz. Például a Pelennor mezején vívott csatában csak a dúnadan vagy hobbit karakterek vehetnek részt. Ha viszont a dúnadan játékos kiállításra a Vörös Nyilat szimbolizáló lapot, hadba hívhatja a rohírokat, és azok a segítségére siethetnek, felrúgva ezzel

a Homály terveit. Az efféle fordulatok gyakoriak a játékban. Mivel ráadásul az egyes csatateretkehez és ösvényekhez rendelt lapok mind véglegesen elvesznek a kör végén, azt is nagyon meg kell gondolni, mennyi erőforrást akar valaki az egyes helyszínek megnyerésére áldozni. Túl sok katonát küldeni egy csatába könnyen azt okozhatja, hogy hiába nyered meg a csatateret, elveszted az ütőképes lapjaid nagy részét.

A játék hangulatához nagyon sokat adnak az illusztrációk is. Rettenetesen hálás vagyok, amiért nem a mára szörnyen túlhasznált filmes grafikákat és képeket választották, hanem ismert és kevésbé ismert Tolkien-illusztrátorok, művészek alkotásait, köztük John Howe számos munkáját.

Bár még nem volt alkalmam sokat játszani, egyelőre elégedett vagyok a játékkal. Csak pár apróság van, ami nem tetszik. Az egyik ilyen a Gyűrű megjelenítése a játékban. Minden játékos kap egy kis jelölőt a játék elején, ami az Egy Gyűrűt szimbolizálja, amelyet bármikor elhasználhat, hogy lapokat húzzon. Ennek egyetlen hátránya, hogy a játék végén nem kapja meg azt az egy pontot, amit a Gyűrű érne. Az, hogy az Ellenség legnagyobb kincse ennyire jelentéktelen szerepet tölt be a játékban, meglehetősen lehangoló számomra. Ráadásul mindenki egyszerre hozzáfér, ami nem tűnik logikusnak, hiszen az egész háború ezért az apró, de mégis fontos tárgyért zajlik. Szerintem jobban jártak volna, ha egyszerűen kihagyják a játékból.

A másik kifogásolható tényező a kártyalapok minősége. Még csak párszor játszottunk, és természetesen vigyáztunk rájuk, de a lapokon így is elkezdtek felbukkanni a használat első jelei. Egy olyan játék esetén, ahol a kártyák vannak az előtérben, én örültem volna, ha egy kicsit strapabíróbb anyagot választanak.

Összességében merem ajánlani a játékot minden Tolkien-rajongónak, aki kedveli a stratégiai játékokat. Akik annyira nem élik át a Professzor világát, azoknak talán zavaró lehet a játék aszimmetriája és hullámzó játékmenete, viszont még őket is kárpótolhatják a lapokban rejlő lehetőségek. Ha valaki egy közepesen hosszú, gondolkodtató, de mégis pörgős és fordulatos játékra vágyik, akkor tegyen egy próbát!

Rendszeres olvasóink mostanra gyanút foghattak: igen, erről a játékról már olvashattatok egy bemutatót a tavaly nyári számban (XX/2. – *Gyűrűháború újrátöltve*), de ezt én is csak utólag vettem észre. Remélem, ennek ellenére tudtam újat mondani róla, és meghoztam a kedveteket, hogy kipróbáljátok, ha alkalmatok nyílik rá.

A játék 2023-ban magyar nyelven is megjelent, Gyűrűháború: A kártyajáték címen.

UTAZÁS TOLKIEN VILÁGÁBAN

TOLKIEN – Uomo, Professore, Autore

Írta: Holló Noémi

Ez a kiállítás Rómát is megjárta, bár egy oda ellátogató tudósítót kevésbé nyugtázta le (*Tolkien Rómában – de minek ment oda?* címmel az előző *Lassiban* olvashattok róla). Nekünk annál jobban tetszett, bár nem volt szerencsénk azelőtt hasonló kiállításon részt venni.

Róma után Nápoly is egy új kalandra invitál minket, melynek középpontjában Középfölde áll. A „TOLKIEN – ember, professzor, író” című kiállítást a Királyi Palotában tekinthette meg az érdeklődő közönség. Az évszázadokon átívelő történetek, a varázslatos tájak és a felejthetetlen karakterek egyedülálló módon elevenednek meg, lehetőséget adva a fantasy rajongóknak, hogy mélyebben elmerülhessenek Tolkien világában.

A tárlat bemutatásának apropója *A Gyűrűk Ura* első két kötetének hetven évvel ezelőtti megjelenése. Lehetőségünk

Fotó: Holló Noémi

készült is. Nekem személy szerint ez a néhány fal tetszett a legjobban, mert nagyon változatos stílusokkal találkoztam, kezdve a ceruzás vonalrajztól egészen a már-már nagytáblával vizsgálódó, aprólékos, minden részletre kitérő remekművekig.

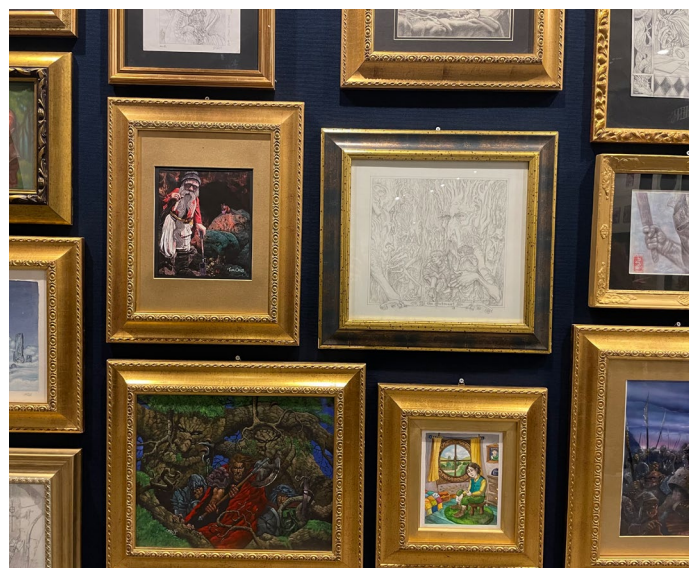
A kiállítás egy tudományos és egy interaktív részből áll. A virtuális valóság élmények és az interaktív installációk által a látogatók jobban belemerülhetnek Középfölde legendáiba, megismerhetik a kulcsfontosságú pillanatokat és karaktereket. A kiállításon bemutatott többféle játékot (pl. Monopoly, A hobbit, PlayStation-játékok), és a tematikus flipper ki is lehetett próbálni.

A kiállítás minden korosztály számára izgalmas és egyedülálló élményt ígér: nem csak a Tolkien-rajongóknak szól, hanem mindazoknak, akik szeretnék megismerni a világot, ahol a lehetetlen valóra válik.

A kiállítás a Nápolyi Királyi Palotában 2024. július 2-ig volt látogatható, de novemberben újra megnyílik majd, ezúttal Torinóban.

Fotó: Holló Noémi

Fotó: Holló Noémi

nyílik J. R. R. Tolkien brit író, költő, festő, filológus, nyelvész, egyetemi professzor életének és munkásságának megismerésére. A kiállítás egyik fő célja, hogy felhívja a figyelmet Tolkien művészi örökségére, és megőrizze azt a következő generációk számára. A szervezők igyekeztek rávilágítani arra, hogy Tolkien személyes élményei és tanulmányai hogyan járultak hozzá a XX. század egyik legkedveltebb művének megszületéséhez. A látogatók olyan ritka, korábban sosem látott relikviákat és műalkotásokat fedezhetnek fel, mint az eredeti vázlatok, kéziratok, rajzok, levelek, fényképek, és több mint százötven alkotás, melyeken keresztül megismerhetik Középfölde szereplőit, a történetek hátterét, az író képzeletét és alkotói folyamatát. Számos művész (idős és fiatal) illusztrációit megtekinthették, volt köztük sok-sok évvel ezelőtti, de néhány éve

AZ ELBESZÉLT TÖRTÉNELEM ÉS A TOLKIEN-RAJONGÓK

The J.R.R. Tolkien Fandom Oral History Collection

Írta: Kálmán Dániel (Ben)

Nem olyan régen William Fliss nagy és érdekes fába vágta a fejszéjét. Szerencsére nem a Fangornban, és ő maga sem törp, hanem levéltáros, mégpedig az amerikai Marquette University könyvtára, a Raynor Library munkatársa. A Chicagótól északra, Milwaukee-ban található egyetemet itthon valószínűleg kevesen ismerik, pedig a könyvtár Tolkien-gyűjteményében megtalálható többek között *A hobbit*, *A Gyűrűk Ura* és a *Kürtő úr* kézírata is, anyagát pedig Christopher Tolkien és *A hobbit* keletkezéstörténetének kutatója, John D. Rateliff is gazdagította ajándékba adott Tolkien-kéziratokkal.

Azonban Bill projektje ezúttal nem a kéziratokban fennmaradt, hanem az elbeszélt történelemhez (*oral history*) kapcsolódik. Célja nem kevesebb, mint hatezer interjút készíteni olyanokkal, akik magukat Tolkien-rajongónak vallják. A világ minden tájáról összegyűjtött interjúk aztán bekerülnek a Tolkien-gyűjteménybe, XXI. század eleji lenyomatát adva a Tolkien-tisztelők közösségének. A megcélzott hatezer szám nem véletlen: Théoden éppen ennyi katonával sietett Gondor megsegítésére. A gyűjtést magánprojektként már 2018-ban elkezdte, de hivatalosan csak 2019 tavaszán debütált. Most, 2024 júliusában már több mint nyolc nagytucatnál jár: eddig 1251 db interjú gyűlt össze, mintegy negyven különböző országból – Magyarországról én voltam az első, de remélhetőleg nem

az utolsó. Utóbbihoz egy megjegyzés: ha valakit csak az tartana vissza, hogy nem mer angolul megszólalni, ne aggódjon – magyarul is lehet interjút adni. (Első lelkeselemben ugyanis felajánlottam, hogy segítek ebben, a részleteket azonban nem tisztáztuk, szóval aki magyarul szeretne interjút adni, keressen meg engem a **ben@tolkien.hu** címen, és megbeszéljük a teendőket.)

Az interjú Zoomon zajlik, a felvett beszélgetésből leirat készül; ahhoz pedig, hogy mindez bekerülhessen a gyűjteménybe, egy beleegyező nyilatkozatot kell kitölteni és visszaküldeni Billnek e-mailben. Maga az interjú annyiból áll, hogy három percen belül kell beszélni három vezérfofnal mentén: 1. Hogyan ismerted meg Tolkient? 2. Miért vagy Tolkien-rajongó? 3. Mit jelent neked Tolkien? – de ezeket mindenki úgy osztja be, ahogy szeretné, ha csak az egyikről vagy csak a másíkról beszél, az is teljesen jó. A kérdések elsőre kényelmesen általánosnak tünnek, de nem is olyan könnyű rájuk válaszolni, főleg három percen belül, ami valójában nagyon kevés – másrésztől viszont éppen ez segíthet mederben tartani a beszélgetés fonálát, hogy tényleg a lényegre koncentráljunk.

Az interjúval kapcsolatos minden részlet, technikai információ megtalálható az alábbi linken:

→ www.marquette.edu/library/archives/Mss/JRRT/fandomoh.php

EREDMÉNYHIRDETÉS

A *Lassi Laurië* januári számában meghirdetett borítókép-pályázatra a meghosszabbított határidőig összesen huszonöt pályamű érkezett be.

Az öttagú zsűri a beérkezett alkotások önálló művészeti értéke mellett mérlegelte a pályázati kiírás szerinti tartalmi-formai megfelelést, vagyis az egyértelmű tolkien témát és a címlapalkalmasságot, illetve a kiadvány jellegzetes címlapképkeretével való összhangot is. Ezek együttese alapján határozottan kiemelkedett az első három helyezett munkája:

- I. Madarász Lilla
- II. Matola Szilvia (Hemhet)
- III. Halmágyi Kisanna (tithen)

Különdíjat érdemelt ki továbbá két kép, amelyek ugyan egyértelműen a zsűri kedvencei közé tartoztak, de a címlapra való viszonylagos alkalmatlanságuk (a határozottan elütő képarány, illetve az önálló feliratok és a keret) miatt nem jutottak az első három közé. Alkotóik:

Palcsák Bence
Wild András

Jelen szám címlapján az első helyezett Madarász Lilla *Galadriel úrnő ajándéka* című képét láthatjátok, a hátsó borítón pedig Palcsák Bence különdíjas műve szerepel – de terveink szerint a későbbiekben még több, a pályázatra beérkezett alkotással is találkozhattok majd a *Lassi Laurië* lapjain és borítóin.

Mindenkinek köszönjük a részvételt, a díjazottaknak pedig ezúton is gratulálunk!

NÚMENORI NAPLÓ KÖZÉPFÖLDÉRŐL

Írta és fordította: Bálint Boglárka (Enola)
[TLV 2023/2024]

Hallván apám (Azrubél, a Faerlain kapitánya, tengeri kereskedő) beszámolóját utóbbi útjairól, vágy ébredt szívemben, hogy magam is láthassam Középfölde távoli vidékeit és népeit. Mert nagy történeteket mesél Azrubél kapitány és legénysége – de azok mégis csak hajósok meséi maradnak. Ahhoz, hogy egy tudós ember a tényeket kihámozza ilyen kocsmai krónikákból, talán Arda összes napja sem volna elegendő: mert a tengerészeknél nemigen akad babonásabb népség, és mindig többet látnak, mint ami van, és többet mesélnek, mint amit láttak.

Tudásvágytól hajtva kértem és nyertem el apám engedélyét, hogy vele tarthassak következő útjára. És íme, itt állok a Faerlain orrában – elkerülhetetlenül a jó hajósok lába alatt –, amint a horizonton feltáruulnak a végtelen, zöld, kőszegélyes földek.

Megfigyeléseim:

Szürke-part, a rév, ahová érkezünk, nem kelhet versenyre Rómenna mesés kikötőjével, a zömök hullámtörők mégis, mint ölelésre kitért karok fogadják hajónk. Bár a kikötőfal neve a mi nyelvünkön van, a lakossága nagyrészt idegen nép.

A rakparton egy alacsony, idősedő férfi fogad minket, sötét haja és hunyorgó, melegbarna szeme népének sajátja. Azrubél kapitányt régi barátként köszönti a maga nyelvén.

1. megjegyzés: A kinyújtott kar – az otthoni szokásoktól eltérően – NEM ölelésre invitál!

A helyi férfi, Ælred, botlásomon jóízűen nevetve lép hátra. Láthatóan nem én vagyok az első númenori, kinek fogalmai hiányosak a személyes térről. Tört adúni beszédével magyarázza, hogy a szokások szerint egymás alkarját kellene megszorítanunk: a barátság jele, bizonyosság, hogy egyikünk se rejteget kést az ingujjában.

Ælred elsiet, és két további helyivel tér vissza a közeli faháztól, meg egy széles szekérrel és lovakkal mindannyiunk számára. A helyiek segítenek áruinkat a kocsira rakni, és bár a nyelvünket nem beszélik, értik a dolgukat. Délidőre már úton vagyunk, és várhatóan estig lovaglunk. Folytatom megkezdett beszélgetésemet Ælreddel, aki elmondja, elengedhetetlen, hogy alkonyat előtt a városba érjünk, hisz éjszakára bezárják a kapukat. Valóban, a települést magas, jól karbantartott cölöpfal veszi körül. Úgy tűnik, az itt lakók félnek a vadontól.

– Inkább a vademberektől, mint a portyázó állatoktól – javít ki Ælred.

A Nyugati Mestereket, ahogy errefelé hívnak minket, már türelmetlenül várták; alighogy megérkezünk, máris vagy százan fognak körül. A tömeg egy kerek térre sodor minket, melyet alacsony, durva kőből rakott házak szegélyeznek; fáklyákat hoznak, és ragaszkodnak hozzá, hogy nyomban állítsuk fel a piacot, tekintet nélkül a növekvő sötétre. A kereslet elsősorban a gyógyfüvek és -főzetek iránt nagy, erre gyorsan rájövök.

Beszélgetésbe elegyedem az egyik asszonnyal, aki valamennyire beszéli a nyelvünket.

– Sok beteg – magyarázza. – A lányom is. Hideg szél hoz gonoszt keletről.

Elteszem a jegyzetfüzetem, és felajánlom neki, amennyit az orvoslásról tudok – amitől valószínűleg gyógyítónak hisz. Tekintetemmel keresem, melyik épület lehet az ispotály, de az asszony a saját otthonába vezet.

– Nincsen házatok a betegek számára? – kérdezem meglepetten. A megértés bármilyen jele nélkül néz vissza

Kép: Berengoth [TLV 2022/2023] rám.

– Ha otthon ápoljátok őket, együtt az egészségesekekkel, az nagyban megkönnyíti a kórok terjedését – magyarázom.

– Kiveszel egy gyöngyvirágot a földből, ami táplálja? – válaszol kérdéssel. Ezzel aligha vitatkozhatok.

Megvizsgálom a sápadt, csillogó szemű leányt: a homloka melegebb a kelleténél, és időről időre az ingujjába köhög. A főzet, amit hoztunk, megnyugtatja.

– Nem gondolnám, hogy rosszabb egy csúnya megfázásnál – biztosítom az édesanyát.

– A fájdalma elmúlt – mosolyog ő, és különös formájú mézes süteménnyel meg tejjel kínál. Csak ekkor veszem észre, hogy a hely, ahol állunk, nem pusztán hálószoza, de egyben konyha is. Jobban körülnézve az egész ház egy nagy helyiségből áll, melyben minden saroknak megvan a maga szerepe. Ez a furcsaság talán az egyszerű fűtésrendszerből adódhat: a szemközti fal mintegy felét elfoglaló kemencéből.

Holnap utána kell járnom, hogy ez az alaprajz megszokott-e, de most a gyertyám lassan leég, és én is jobban teszem, ha alszom.

INDË TELERION

Írta: Narwen

[TLV 2023/2024]

Haran: Ai! Lissi ar viryë nar i sùri

Satari: imbi vercë tolli.

Haran: Ólar vanya ar manë i sillumë,

Satari: lälëar veirë:

Haran: an täre naitië órelva ëaro,

Satari: itë túlar húro.

Haran: Ai, Ėar! I lingelyar nar linyenwë

Satari: onë oionessaë!

Haran: Elyessë nún núrassë coitar Ossë,

Satari: máraro rondolyassë,

Haran: lutur márië ossessë i nenessë

Satari: i tyelca telpingwë.

Haran: Onë ume rúcalve hráviëryallo,

Satari: elvë nar ciryamor.

Haran: Á lelya! Áva larta, Falmari!

Satari: Yálar Ulumúri.

Vezető: Ó, mily édesek és frissek a fuvallatok

Kórus: a meredek és vad szigetek között.

Vezető: Szép és jó lesz tőle ez a pillanat,

Kórus: nevet a merészség:

Vezető: akkor igazán a tengeré a szívünk,

Kórus: ha jön a vihar.

Vezető: Ó, Tenger! Hangjaid ősieik,

Kórus: de örök-fiatalok!

Vezető: Mélyen lent él benned Ossë,

Kórus: lakik a barlangjában,

Vezető: úszik vidáman körülötte a vízben

Kórus: a fűge ezüsthal.

Vezető: De nem félünk vadságától,

Kórus: tengerészek vagyunk.

Vezető: Menj! Ne várj, Hullám-nép!

Kórus: Ulmo kürtjei hívnak.

Kép: Anonim Aranyfüggők [TLV 2022/2023]

TETOVÁLKIEŇ – AVAGY MIT (NE) VARRASSUNK MAGUNKRA?

Útikalauz tetoválkodó Tolkien-rajongóknak

Írta: Lóbelt

Köztudomású és teljesen érthető, hogy Tolkien-rajongók sokasága akar magára tetováltatni mindenféle tündés-törpös-aragornos akármizét. Márpedig, ha valaki mindenképpen varrat, legalább tegye stílusosan – tippjeink az alábbiakban olvashatók.

Az érintetteknek először is azzal kell szembesülniük, hogy „tünde nyelv” mint olyan, nincs. Illetve van, de nem csak egy; legelőbb tehát azt kell eldönteni, hogy milyen nyelven is szóljon a kiszemelt bölcsesség. Másodszor, a gyakori tévhitell ellentétben a tünde betűs (nevezzük nevén: tengwar) írások nem mindig „tündéül” vannak. Mindenféle egyéb („valódi”) nyelveken is lehet írni tünde betűkkel, ezzel pedig bele is ütköztünk a világegyetem leglényegesebb kérdéseinek egyikébe – a krónikus túlszaporulattal küzdő tünde betűs magyar írásmódok melyike a legjobb, melyiket varrja fülcimpájára az egyszeri Tolkien-rajongó, ha nem akarja, hogy a gyíkközösség maradéka kollektíve kiröhögje?

Kezdjük rögtön az elején, a nyelvekkel. A tünde nyelvek közül leginkább a quenya és a sindarin jöhetnek számításba, egyszerűen azért, mert ezek a legrészletesebben kidolgozottak, ezeknek van akkora szókincse, amivel (többé-kevésbé) lehetséges szabadon szöveget alkotni. E kettő közül én magam a quenya-t választanám, mert Tolkien műveiben a quenyaúl beszélő tündék általában véve intelligensebbek, műveltebbek és jobb illatúak, mint a sindarinul beszélők (vannak persze kivételek, mint Fëanor, de ez csak erősíti a szabályt). Nem véletlenül hívják a quenya-t nemestünde nyelvnek. Ezenkívül a magam részéről egyszerűbbnek találom a quenya nyelvtanát, de ez persze teljesen szubjektív.

Az is tény, hogy mindkét nyelvről egészen sok anyag érhető el könnyedén, akár magyarul is. A quenya-hoz itt ajánlanám mindenki figyelmébe a **nyomtatott quenya–magyar szótárat és a hozzá tartozó nyelvleckéket**; a sindarint választóknak a **Parf-en-Ereglas honlapon** található szótár és linkgyűjtemény nyújthat segítséget. Ezeket megfelelő ideig figyelmesen forgatva a kedves olvasó egészen gyorsan maga is képes lehet épkezláb tünde mondatokat alkotni. Persze rengeteg buktató van, így sosem árt leellenőriztetni a kész fölíratot egy szakértővel (ehhez ajánljuk a Magyar Tolkien Társaság nyílt Facebook-csoportját, általában többen is gyorsan és szívesen segítenek).

Tegyük föl, hogy készen áll a majdani tetoválás szövege. Egy tünde nyelvű mondat már önmagában, latin betűkkel is elég menő lehet, de kacskaringós tünde betűkkel írva nyilván még jobban néz ki, lépünk is tovább az írásra. Ezen

a ponton ajánlott elolvasni A Gyűrűk Ura E függelékének idevágó részét, valamint a tolkien.hu/tengwar összefoglalót. A tengwar ugyanis nem pont úgy működik, mint a latin betűk, de nem is sokkal bonyolultabb. Röviden: csak mássalhangzó(k) leírására használunk „teljes értékű” betűket, a magánhangzókat csak mellékjelek, afféle ékezetek jelölik, amik (nyelvtől függően) az azokat megelőző, vagy éppen az utánuk következő mássalhangzó(kapcsolat) fölé írandók. Fontos, hogy nyelvtől függően más-más írásmód alkalmazandó, ugyanis az írás pontos szabályai, valamint a betűkészlet nyelvenként eltérő – tehát ha valaki sindarin nyelven akar írni, annak sindarin módot kell használnia, aki pedig quenyaúl, annak quenya módot.

Gyorsan megjegyezhető ökölszabály, hogy a sindarin és magyar módokban a magánhangzókat az utánuk következő, a quenyában viszont az előttük álló mássalhangzó fölé írjuk. Tehát például az *aran* szó, ami mindkét nyelvben királyt jelent,

sindarin móddal írva: *ānā*,míg quenya móddal: *ānā*

– mint látható, csak az *a*-t jelölő három pont elhelyezkedése különbözik. (A quenya verzió első magánhangzója alatti jel [1] egy „rövid támasz”: ilyen akkor írandó, ha az adott helyen nincs mássalhangzó, ami fölé a magánhangzót írni lehetne.)

Ha pedig valaki marad a magyarnál... nos, annak döntéseket kell hoznia. A magyar nyelvhez ugyanis több tengwar írásmód is létezik, a két leginkább használatos az **Ankalimon-** és a **Felagund-**mód, köztük mindössze néhány betűnyi eltéréssel. Például az említett király szó mindkét móddal ugyanúgy írandó:

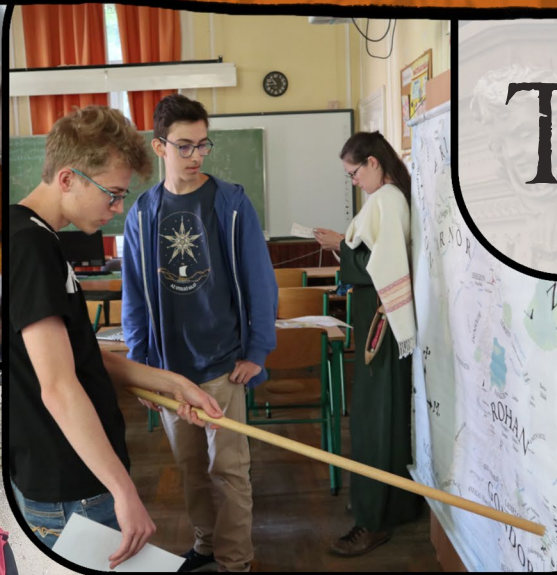
ānā

(Az eltérések okairól, valamint a többi magyar módról a 2020. júliusi számban **terjedelmes cikket** közzeltünk.)

Bárhogy is dönt végül az olvasó, mindenképpen ajánlott még egyszer leellenőriztetnie leendő tetoválását, az utcát járva ugyanis egészen sok hibás, vagy éppen teljesen értelmetlen tetoválás vehető észre...

Végül, de nem utolsósorban megemlíteném a törp (tudományosan: khuzdul) nyelv használatát, ugyanis ezen a nyelven teljes két mondat ismeretes, következésképpen emellett döntve gyorsan rövidre zárható a kérdés. Ráadásul a törpök rúnáival írni még sokkal egyszerűbb is, mint a tünde krikszkrakszokkal bajlódni (erről pedig a 2022. júliusi számban olvashattok többet).

TLV-DÖNTŐ

TAVASZI TALI

